

LA INDÚSTRIA TÈXTIL AL PONT D'ARMENTERA DURANT EL SEGLE XIV. NOTES PER AL SEU ESTUDI (I)

Manuel Fuentes i Gasó

A TALL D'INTRODUCCIÓ

Dissortadament no existeix una bibliografia històrica abundant ni suficient sobre la vila del Pont d'Armentera. El 1969, Eufemià Fort i Cogul, el prolífic historiador selvatà del monestir de Santes Creus, aprofitant l'avinentesa de la cessió a l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus d'un capbreu d'aquesta vila, de l'any 1784, publicà un conjunt de notícies del cenobi cistercenc referents al Pont d'Armentera.¹

Per altra banda, quan hom cerca, en d'altres autors, anteriors o posteriors a Fort i Cogul, altres notícies referents a la vila del Pont d'Armentera —entre els segles XIII-XVIII— sempre les troba en estudis del monestir gaianenc. Aquesta ha estat, doncs, una constant: la visió de la vila del Pont d'Armentera com un feu, com una possessió, o digue-m'ho clarament, com un apèndix de Santes Creus.

El present article vol ésser el primer d'una sèrie d'estudis històrics dedicats a la vila del Pont d'Armentera durant els segles XIII-XVIII. La reconeguda importància històrica, social i econòmica de la indústria tèxtil durant aquests segles en la dita vila ens ha decidit a estudiar-ne l'abast real.²

¹ FORT I COGUL, Eufemià. El Pont d'Armentera. Notícies històriques del senyoriu de Santes Creus, (Santes Creus: Publicacions de l'Arxiu Bibliogràfic, 1969).

² AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 13. (1382-1383), fols. 10v-11r. Així, per exemple, el 20 de gener de 1383, en el testament de Margarida, muller de Guillem Alou, veïna del Pont d'Armentera, entre altres deixes testamentàries trobem: «Item, dimito Elicsenda, uxor Berengarii de Ginebret .I. torn de filar lana ab ses cardes».

Val a dir que documentem la indústria tèxtil del Pont d'Armentera durant la segona dècada del segle XIII. El 25 de març de 1229, quan Ramon Alamany de Cervelló i la seva esposa Gueraua de Cervera donaven les terres de Romaní al monestir de Santes Creus, trobem com a testimoni Pere, teixidor del Pont d'Armentera.³ Es tracta d'una informació important, però al capdavall aïllada.

És, doncs, per aquest motiu que l'estudi l'hem elaborat a partir de la informació recollida en els *liber notularum*, els manuals notariais i en els llibres de la cort del batlle de la vila del Pont d'Armentera del segle XIV. Aquesta documentació, pertanyent a la parròquia de Santa Maria Magdalena del Pont d'Armentera, fou dipositada a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona el 22 de maig de 1922.

La manca d'altre tipus de documentació —si més no, hom no n'ha pogut consultar d'altra— ens ha obligat a publicar el present article sota el títol: «La indústria tèxtil al Pont d'Armentera durant el segle XIV. Notes per al seu estudi.(I)».

LA LLUITA PER LA CONSOLIDACIÓ D'UN FEU

La vila i terme del Pont d'Armentera, abans d'esdevenir una possessió del monestir cistercenc de Santes Creus, estigué en mans del llinatge dels Cervelló.⁴

L'11 de maig de 1112, Ramon Berenguer III el Gran, comte de Barcelona, i la seva esposa Dolça feren cessió al noble Guerau Alamany III de Cervelló dels castells de Querol i de Pinyana, situats dins del comtat de Manresa, a la diòcesi de Barcelona. El Pont d'Armentera —que trobem citat documentalment per primera vegada en la donació de Cabra, l'any 980,⁵ i durant el segle XII en les confrontacions dels termes limítrofes de Sant Pere del Gaià i de Montagut—⁶ s'inclouria dins dels termes del castell de Querol.⁷

³ FORT I COGUL, Eufemià, Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic, (Reus: Associació d'Estudis Reusencs, núm. 54, 1979) 65.

⁴ MIQUEL, Júlia. El llinatge dels Cervelló, dins «La Resclosa», núm. 4 (Vila-rodon: Centre d'Estudis del Gaià, 2000) 42-52. Ens ofereix una visió general de l'origen i evolució de les diverses branques del llinatge dels Cervelló.

⁵ MORERA I LLAURADÓ, Emili. Tarragona cristiana, vol. I. (Tarragona: Establecimiento tipográfico de F. Aris é Hijo, 1898), II, Apènd. doc. núm. 2. «Etsque dictum castrum in comitatu Barquinone in ipsa Marca; et afrontat de oriente in Ponte de Armentera, et in flumine Gayani, et vadit per ipso flumine usque ad Rippas Rubeas que sunt subtus ecclesia beati Petri de Gayano; de meridie in ipso flumine et vadit de Clot de Lapaços et sic pervadit amb Oleastro grosso, et ad torentem de Figarola, et ascendit ad sumitates serre et vadit ad Rocam albam que est in Silva Jordanis; de occiduo in ipsa Roca et vadit ad Pugio Grosso, sicut aquas discurrunt per sumitatem serre usque ad Petrafitia, et ipsas Rippas Rubeas et pervenit ad fontem de Solivella; de circio in ipsa fonte, et vadit ad ripo Despes et descendit in Ponte Darmentera et in flumine Gayani».

⁶ UDINA I MARTORELL, Frederic. El «Llibre Blanch» de Santes Creus (Cartulario del siglo XII), (Barcelona: CSIC, 1947), docs. núms. 206, 264 i 385, pàgs. 203, 262 i 386.

⁷ UDINA I MARTORELL, Frederic. op cit., doc. núm. 29, pàgs. 34-35. El text llatí original i la traducció catalana la trobem a «Querol» dins Catalunya romànica, vol. XXI (Barcelona: Fundació

En temps de l'abat Bernat Calbó (1226-1233), Ramon Alamany de Cervelló, senyor de Querol, de Montagut i de Pinyana,⁸ va decidir de fer una fundació pietosa a favor del monestir cistercenc. El senyor de Querol va manar bastir, davant del monestir de Santes Creus, un hospital per a pobres dedicat a sant Pere.⁹

L'expedició a Mallorca impulsada pel rei Jaume I a les corts de Barcelona de 1228 decidiria finalment la sort de la vila del Pont d'Armentera. El 23 de desembre d'aquell any una part dels nobles catalans, entre els quals es trobava Ramon Alamany de Cervelló, determinaren d'anar a la conquesta de Mallorca i aportar cadascun cinquanta guerrers i servidors. El 25 de març de 1229, Ramon Alamany de Cervelló, conjuntament amb la seva esposa Gueraua de Cervera, consignava al dit hospital tots els drets que ambdós esposos percebien dels homes que conreaven les terres de Romaní, dins el terme de Montagut i de Pinyana.¹⁰

El 14 de juny de 1229 Ramon Alamany de Cervelló, trobant-se a Santes Creus, va atorgar testament davant del notari vilafranquí Vidal Bartomeu. Entre altres donacions fetes al cenobi cistercenc proveïa l'hospital de rendes suficients per a la seva subsistència perpètua i per a això llegava a Santes Creus el lloc i terme del Pont d'Armentera i el dels Gaians, amb tots els seus habitants i drets, haguts i per haver. El monestir s'obligava a celebrar setmanalment, a l'església de Sant Pere, una missa en sufragi de l'ànima del fundador, dels seus parents i de tots els fidels difunts.¹¹

Enciclopèdia Catalana, 1995) 348. «Terminatur autem affrontationes de ipso castro de Cherol a parte orientis in termine de Mirales, de meridie in termine de Monte Acud, ab occiduo parte in termine de Capra et de Vallis, circii vero parte in termine de Sancta Perpetua».

⁸ Ramon Alamany III de Cervelló també era senyor de Pontils, Montclar, Selmella, Santa Perpètua, Aguiló, Talavera, Font-rubí i Vallespinosa. FORT I COGUL, Eufemià, *Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic* (Reus: Associació d'Estudis Reusencs, núm. 54, 1979) 106-118.

⁹ cf. FORT I COGUL, Eufemià. Sant Bernat Calbó i l'Hospital dels Pobres de Santes Creus, a «Miscel·lània Finestres» dins «Scriptorium Populeti, vol. 3. (Poblet, 1970) 181-214; cf. FORT I COGUL, Eufemià. El llibre de Valldossera, (Barcelona, 1968) 102; cf. FORT I COGUL, Eufemià, Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic, (Reus: Associació d'Estudis Reusencs, núm. 54, 1979) 64-70.

¹⁰ RIBERA, Manuel Mariano. Genealogia de la Nobilíssima Família de Cervellón, (Barcelona, 1733) 197; cf. FORT I COGUL, Eufemià, Sant Bernat Calbó i l'Hospital dels Pobres de Santes Creus, a «Miscel·lània Finestres» dins «Scriptorium Populeti, vol. 3. (Poblet, 1970) 196.

¹¹ FORT I COGUL, Eufemià. El senyoriu de Santes Creus, (Barcelona; Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972) 76. «Nobilis Raymundi Alamanni de Cervilione, in porta hospitalis monasterii honorifice tumulatus, in suo testamento legavit inter alia multa eidem monasterio, ad opus et pro sustentacione necessitatum pauperum ad hospitale monasterii, quod ipse nobilis in sua vita construi intus monasterium fecit, veniencium vel ibi requiescencium, loca sua dels Gayans et Pontis Armentarie, cum omnibus hominibus et mulieribus ibidem habitantibus et habitaturis, et cum universis iuribus eidem nobili et suis in eidem locis pertinentibus et spectantibus, ut in instrumento testamenti dicti nobilis clare concerni potest acto .XVIIIº. kalendas iulii anno Domini .M.CC.XXº nono. In quo videlicet hospitali, sive in eius capella, semel in ebdomada voluit et ordinavit missam celebrari pro anima sua et parentum suorum atque filedium defunctorum».

Ramon Alamany de Cervelló embarcà a Salou el 5 de setembre de 1229. Va participar a la batalla de Portopí i en la presa de la ciutat de Mallorca, i rebé com a recompensa un lot de dues-centes cavalleries. Va morir, després de la Pasqua de 1230, víctima de la pesta juntament amb el seu fill homònim i hereu Ramon Alamany i el seu nebot Guerau VI, baró de Cervelló. El seu cadàver fou traslladat de seguida a Santes Creus, on ja havia arribat a meitat d'agost d'aquell mateix any. El seu cos fou sebollit en un sarcòfag a la porta de l'hospital de pobres de Santes Creus que ell havia fundat.

El monestir de Santes Creus va gaudir de la pacífica possessió de la vila i terme del Pont d'Armentera fins a la segona dècada del segle XIV, quan els hereus del difunt Ramon Alamany de Cervelló denunciaren el règim jurídic establert. Elisenda d'Anglesola, vídua de Ramon Alamany de Cervelló (†1300), baró de Querol i de Montagut, Guerau VII de Cervelló, baró de Cervelló, Huguet de Cervelló, obrer de la seu de Tarragona, i Huguet de Cervelló, fill i hereu de Guerau de Cervelló, contra l'opinió del monestir cistercenc s'atribuïen el dret de tenir part en la jurisdicció criminal de la vila. Finalment, el 4 d'agost de 1327 ambdues parts s'avingueren a una concòrdia. Per part del monestir va signar l'abat fra Pere Alegre (1309-1335).

D'acord amb l'avinentesa mútua es declarava:

*... sic quod predictum castrum de Ramoneto et loca dels Gayans et Pontis Armentaria com omnibus suis terminis et cum hominibus et feminis ibi habitantibus et habitaturis, et cum omnibus iuribus in pleno iure essent et remanerent monasterio, sicuti iam erant ante presentem convenienciam, omni impedimento et contradiccione cessante, quod dicti nobiles nec sui successores facere seu atemptare nequirent in futurum aliquo iure vel causa nisi solum et dumtaxat supre rettentis. Et quod dictum monasterium asseruit se habere in dicto castro et locis et in eorum terminis iurisdiccione civilem et mixtam dum taxat. Et dicti nobiles pretendebant se habere partem in iurisdiccione criminali.*¹²

Per altra banda, hom acordà que els homes del Pont d'Armentera fossin obligats a acudir per via de sometent en ajuda dels de Querol; mentre que els de Ramonet, dels Gaïans i de les Pobles havien de fer-ho amb els de Montagut i de Pinyana. Semblantment, els de Querol i els de Montagut i Pinyana havien de socórrer els del Pont, i els de Ramonet, dels Gaïans i de les Pobles, respectivament.

Una qüestió important a debatre fou el dret del monestir a prendre les aigües del terme de Pinyana. Santes Creus, mitjançant el pagament de 3.000 sous al llinatge dels Cervelló, va aconseguir el dret de bastir una resclosa a l'indret on el cenobi considerés més adient, i que els vassalls santicreusins poguessin emprar les herbes, les aigües, les pastures, els camins i les llenyes del terme de Querol.

Finalment, en virtut dels drets que el senyor del castell de Querol pogués encara posseir sobre el Pont d'Armentera, Ramonet i els Gaïans, els homes d'aquests llocs i termes

¹² FORT I COGUL, Eufemià. *Ibidem*, 78-79, not. 77.

s'obligaven a lliurar-li un cens de 40 quarteres de civada anualment per la festa dels sants Pere i Feliu.

La concòrdia fou confirmada a Barcelona pel rei Jaume II el dia 17 d'agost del mateix any. El 9 de gener de 1335 fou també ratificada a Querol per Elionor de Cardona, vídua d'Hug de Cervelló. El 1347, malgrat la ratificació suara esmentada, el rei Pere el Cerimoniós es veié forçat a posar sota la salvaguarda reial els drets de Santes Creus que eren amenaçats pel batlle i vassalls de Ramon Alamany de Cervelló, senyor de Querol.¹³

L'11 de setembre de 1475, Guerau Alemany de Cervelló († 1489), senyor dels castells de Querol, de Pinyana i de Montagut, va vendre al monestir de Santes Creus alguns drets que encara posseïa als llocs i termes del Pont d'Armentera, de Ramonet, dels Gaians, de Valldossera i de Riambalda pel preu de 62 lliures barceloneses.¹⁴ Finalment, el 22 d'octubre de 1480, el mateix Guerau Alemany de Cervelló, com a conseqüència de la precària situació econòmica soferta per ell i el seu fill Martí Joan Alamany de Cervelló, a causa de la guerra civil catalana (1462-1472), es veié obligat a confirmar tots els drets que el monestir tenia en aquells llocs pel preu de 138 lliures barceloneses. Santes Creus per tal de fer efectiu l'import d'aquesta confirmació es veié forçat a vendre el terme despoblat de Remolins a la plana d'Urgell, prop de Linyola, que li havia pervingut de Bonrepòs, per la quantitat de 125 lliures barceloneses.¹⁵

Els homes del Pont d'Armentera, de Ramonet i dels Gaians, com a conseqüència de la confirmació de 1480, deixaren d'ésser obligats a acudir en sometent als llocs de Querol i de Montagut i Pinyana, respectivament. Tanmateix, continuaren gaudint de forma perpètua dels emprius d'allenyar i pasturar animals grossos i petits alternadament en els termes de Querol, de Montagut i de Pinyana. Hom assenyala «Et salva excepcione aque in predictis terminis pro molendinis Ponts Armentarie absque impdimento et contradiccione cuiuscumque persona».¹⁶

Amb tot, al monestir de Santes Creus encara li mancava la possessió del «mer imperi» per tal de posseir totalment la senyoria sobre el Pont d'Armentera. L'1 d'octubre de 1340, el rei Pere el Cerimoniós s'havia compromès que mai no alienaria de la corona el mer imperi, ni cap altra jurisdicció reial, de les possessions que Santes Creus tenia als termes del Pont d'Armentera, Montagut i Pinyana.¹⁷ Malgrat això, sembla que uns anys més tard el rei va vendre a Ramon Alamany de Cervelló el mer imperi i d'altres drets reials sobre els castells de Querol i de Montagut. El 5 de febrer de 1368, com a resultat de la queixa presentada davant del monarca per l'abat Guillem de Ferrera l'any 1364, el rei Pere el

¹³ ACA. Reg. 690, fol. 156.

¹⁴ *Ibídem*, 79.

¹⁵ *Ibídem*, 79-80.

¹⁶ *Ibídem*, 80.

¹⁷ ACA. Reg. 1197, fol. 57.

Cerimoniós ratificà la seva voluntat que mai no alienaria de la corona els drets senyorials de Santes Creus.¹⁸

Les reiterades intervencions reials a favor dels drets de Santes Creus sembla que no intimidaren gaire Ramon Alamany de Cervelló. Així, el 7 de juliol de 1374 el rei Pere el Cerimoniós l'amonestava novament i li prohibia que causés cap mal al monestir cistercenc. En aquesta ocasió sembla que el senyor de Querol va fer-li cas. Una darrera confirmació la signà a Barcelona el 7 de novembre de 1374 Ramon Alamany de Cervelló, senyor dels castells de Querol, de Montagut i de Pinyana, davant el notari Pere de Coma.¹⁹

Finalment, l'1 de març de 1481, trobant-se a Barcelona el rei Ferran el Catòlic, va vendre al monestir de Santes Creus pel preu de 1.000 florins el «merum imperium quod in predictis locis dominus rex habebat». El monestir cistercenc prengué possessió del mer imperi de la vila del Pont d'Armentera, del terme dels Gaians i del castell de Ramonet el dia 30 d'abril del mateix any.²⁰

D'acord amb el «Compendium abreviatum», còdex 459 del Archivo Histórico Nacional de Madrid, procedent de l'arxiu de Santes Creus, el monestir gaudia de tota jurisdicció sobre el Pont d'Armentera, Ramonet i els Gaians: «(...) quod predictum monasterium habet predicta loca cum omni iurisdiccione civili, criminali, alta et baixa, mero et mixto imperio, et cum omni iusticiis».²¹

L'any 1489 el terme del Pont d'Armentera fou fitat per la banda de Fontscaldetes, de Selmella i de Querol. El 29 de setembre de 1557 hom el va fitar per la banda de Cabra.²²

Simultàniament al control de la jurisdicció senyorial, el monestir procurà també el control de la vida religiosa del Pont d'Armentera. El 8 de març de 1343, l'arquebisbe de Tarragona, Arnau Sescomes, tenint present el creixement demogràfic del Pont d'Armen-

¹⁸ ACA. Reg. 914, fol. 240v.

¹⁹ FORT I COGUL, Eufemià. El senyoriu de Santes Creus, (Barcelona; Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972) 78-79, not. 6.

²⁰ FORT I COGUL, Eufemià. El Pont d'Armentera. Notícies històriques sobre el senyoriu de Santes Creus, (Santes Creus: Publicacions de l'Arxiu Bibliogràfic, 1969) 25-26. L'autor explica el perquè de l'alienació reial: «La reina Maria, esposa del Magnànim, havia llegat al monestir mil florins que no hi havia manera que el rei Ferran fes efectius. Com és lògic, Santes Creus els demanava al monarca, i aquest, per tal de resoldre la qüestió, trobant-se mancat de pecúnies, va vendre perpètuament pel preu d'aquells mil florins el mer imperi i qualsevol altra mena de jurisdicció que el rei pogués tenir al monestir de Santes Creus, a la Granja d'Aiguamúrcia, al mas de la Pedrera, i a altres llocs del terme del monestir; com també als llocs del Pont d'Armentera, als Gaians, al castell de Ramonet i a la granja de Fontscaldes i llurs termes; és a dir, a totes les dominatures de Santes Creus compreses entre els límits del castell de Montagut i Selma, per la banda de llevant de Vilardona al migdia; amb Santa Maria del Pla i Cabra, a ponent; i pel nord amb els termes dels castells de Selmella, Saborella, Querol i Pinyana».

²¹ FORT I COGUL, Eufemià. El senyoriu de Santes Creus, (Barcelona; Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972) 81.

²² *Ibidem*, 86.

tera i sens dubte també, que la vila havia passat a mans del monestir cistercenc, erigí en parròquia la capella dedicada pels pontorrins a santa Maria Magdalena i la separà de la parròquia de Santa Maria de Querol. En un primer moment hom deixà el patronatge de la novella parròquia en mans del rector de Querol i dels jurats del Pont d'Armentera. Posteriorment, el 8 d'agost de 1383, hom arribà a una concòrdia segons la qual el patronatge de l'església de Santa Maria Magdalena del Pont d'Armentera corresponia a parts iguals al rector de Querol i al monestir de Santes Creus.²³

L'EXERCICI DEL SENYORIU DURANT EL SEGLE XIV

Els habitants de la vila del Pont d'Armentera, del castell de Ramonet i del terme dels Gaians eren vassalls solius de Santes Creus i com a tals restaven obligats a retre sagrament i homenatge de fidelitat al nou abat.²⁴ Així ens consta que van fer-ho l'any 1335 amb l'abat Francesc Miró. Essent vassalls eren també forçats a fer i a pagar al monestir cistercenc «jovas, batudas et traginos» per les seves terres i possessions. I encara, sobre qualsevol propietat, situada dins de la vila o del seu terme, que hom volgués vendre, alienar o permutar «monasterium habet ibi faticham» i el comprador pagava el terç avançat.²⁵

A més, Santes Creus rebia el delme «de omnibus expletis et de nutrimentis animalium (...) totum decimum integritèr de hiis de quibus est assuetum solvere decimum» malgrat que, com fa notar Fort i Cogul, no consta el dret de percebre delme en la donació del castell de Querol concedida pels comtes de Barcelona als Cervelló. Amb tot, en el capbreu de 1565 els veïns del Pont d'Armentera reconegueren com a pròpia aital obligació.²⁶ Els vassalls també estaven obligats a moldre el seu blat en el molí blader que el cenobi cistercenc tenia al Pont d'Armentera.²⁷

El «Compendium abbreviatum», obra de fra Mallol (1413-1428) i completat per fra Joan Salvador (1490), ens diu que aleshores el monestir percebia com a censos, en els llocs i termes del Pont d'Armentera, de Ramonet i dels Gaians, la quantitat de 30 quarteres de forment i 30 quarteres d'ordi, sempre segons la mesura d'aquells llocs, 13 lliures en diners, 20 gallines i 4 perdus.²⁸

²³ *Ibidem* 82.

²⁴ *Ibidem* 81. «...sunt vassalli solidi ipsius monasterii et una cum noviter abbas ad regimen impius monasterii assumitur sibi prestare sacramentum et homagium fidelitatis, confitentes primitus se esse vassallos solidos monasterii».

²⁵ *Ibidem*, 82. «Et si qua proprietat in dictis locis et eorum terminis vendatur, alienatur, transportatur vel excambiat, monasterium habet ibi faticham et emptor solvit tercium avançatum, sic quod si proprietat venditor pro duobus solidis, venditor habet illos duos solidos et emptor solvit domino pro tercio unum solidum, et sic solvitur tercium quando quantitas est maior vel minor».

²⁶ FORT I COGUL, Eufemià. El senyoriu de Santes Creus, (Barcelona; Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972) 81 i not. 11.

²⁷ *Ibidem*, fol. 82.

²⁸ *Ibidem*, fol. 83.

Per altra banda, el 20 de juliol de 1375 el monestir de Santes Creus obtingué del rei Pere el Cerimoniós un privilegi gràcies al qual «ipsi homines populati in dictis locis et eius terminis —del Pont d'Armentera, de Ramonet i dels Gaians— tenentur se recolligere in monasterio tempore guerre et defendere monasterium». Obligava els vassalls que visquesin fins a una distància de tres llegües del cenobi. Tanmateix, el més important era el fet que també els forçava a «contribuere in muris et vallibus ad muniendum et deffendendum monasterium sicut per abbati taxati fuerint».²⁹ En un moment que la monarquia obligava a fortificar gran part de les viles, ciutats i monestirs del Principat de Catalunya, aconseguir del rei aquest privilegi era importantíssim. Les grans despeses que comportà la «fortificació» de Santes Creus permeteren al monestir d'eixugar-les amb la contribució forçada dels seus vassalls, entre els quals es trobaven els veïns del Pont d'Armentera. És significatiu que l'esmentat privilegi fos concedit el 20 de juliol i que el nou abat Bartomeu de Lladernosa (1375-1379), que figura com abat electe el dia 23 d'aquell mes, fos elegit regularment per la comunitat cistercenca, però d'acord amb la voluntat reial.³⁰

El 7 de juliol de 1312, el monestir de Santes Creus va aconseguir de Jaume II un privilegi reial que concedia a la vila el dret de tenir mercat tots els dissabtes. Aital concessió fou confirmada a Poblet pel rei Pere el Cerimoniós el 27 de juliol de 1346.³¹ L'existència d'un mercat sens dubte afavoriria també la vida econòmica del Pont d'Armentera i indirectament el monestir, senyor de la població.

Durant el segle XIV l'administració del Pont d'Armentera va correspondre en un primer moment al monjo prior, com a representant de l'abat i del monestir, posteriorment al monjo hospitaler, «domino directo loco Pontis Armentarie», i finalment al monjo paborde encarregat del dit lloc. Cal dir, però, que la justícia era administrada a la seva cort pel batlle en nom de l'abat de Santes Creus. Durant aquesta època el rector i el vicari, notaris de la parròquia, exercien també com a escrivans de la cort del batlle. Aquest exercia també tota mena de representació senyorial a la vila i terme del Pont d'Armentera.

El monestir de Santes Creus, com d'altres realitats senyorials, eclesiàstiques o laïcals, es va acostumar aviat a arrendar el cobrament dels drets senyorials de les seves possessions. Hom arrendava a tercers a canvi d'una quantitat fixa de diners, que el monestir rebia anualment, especialment els drets senyorials sobre els molins bladers. Els *liber notularum* d'aquesta època ens donen testimoni d'aquesta pràctica al Pont d'Armentera.

En alguna ocasió l'arrendament dels drets era la solució obligada a urgents problemes pecuniaris del monestir. Així, per exemple, el 21 de juliol de 1376 l'abat fra Bartomeu de Lladernosa arrendava els drets que Santes Creus percebia sobre els molins del Pont

²⁹ *Ibidem*, fol. 82.

³⁰ ARAGÓ, Antoni M. Notes documentals sobre l'abat Lladernosa, dins *Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus* 28 (Santes Creus, 1968) 383-387.

³¹ FORTICOGLU, Eufemià. *El senyoriu de Santes Creus*, (Barcelona; Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972) 83.

d'Armentera per a fer front a les despeses ocasionades per la fortificació del monestir. Laderosa no s'estava de dir, que ho feia per «necessarias aliquas pecunie quantitates in operibus que nunc fuerint in dicto monasterio per fortalicio eisdem ad quas nos nec redditus dicti monasterii ad presens sufficere non possumus».³² L'arrendament el concedia a Pere Massana, veí de la Vila-franca del Penedès, per un any, que començava el dia de santa Maria Magdalena. Li concedia «duas partes redditus et emolumenta molendinorum nostrorum bladeriorum ville Pontis d'Armentarie cum ominibus juribus et emolumentis ipsorum molendinorum etiam duas partes omni jurium que nos recipimus in allis molendiniis que sunt in dicta villa» pel preu de 74 lliures i 10 sous barcelonesos. Massana havia de fer el primer pagament de 50 lliures el proper dia 4 d'agost, mentre que les restant 24 lliures i 10 sous havia de satisfer-les el dia de Tots Sants.³³

D'altres vegades sembla que l'arrendament es feia simplement i de forma habitual per tal d'assegurar-se l'administració correcta i eficient del senyoriu. El 28 de desembre de 1379 fra Antoni Ciyes, cellerer major del monestir de Santes Creus, rebia de Guillem Pinyana, veí del Pont d'Armentera, la quantitat de 42 lliures barceloneses «ex precio redditum, proventum et exitum per nos olim emptarum tam de loco Pontis Armentarie et eius termino et molendinorum quam de loco dels Guayans».³⁴

El 9 d'abril de 1388 l'abat Andreu Porta (1379-1404) i fra Guillem Rener, cellerer major i síndic de Santes Creus,³⁵ davant la penúria econòmica que patia el monestir i la insuficiència de les rendes corrents determinaren d'arrendar a Pere Rener, veí de Manresa i germà del cellerer major,

*... omnes et singulas redditus et jura et emolumenta molendinos et jura ipsorum que nos et dictum monasterium habemus et percipimus et habere et percipere debemus seu hospitali eiusdem monasterii habet et percipit in loco Pontis Armentarie et etiam in loco dels Gayans et in terminis ipsorum prout annis multis preteritis est per nos asuetum vendere seu arrendare».*³⁶

L'arrendament es concedia pel preu de 100 lliures barceloneses i, com era habitual, es feia per un any. La necessitat de tocar diner la descobrim immediatament en l'obligació de l'arrendatari de donar 50 lliures en el moment mateix de signar-se el document. Rener es comprometia a lliurar l'altra meitat a l'acabament de l'arrendament. El 15 de juliol de 1388 Pere Rener va vendre al tintorer Guillem Scarlata, veí del Pont d'Armentera, i pel preu de 25 lliures, els «venement e del vi de les rendes del Pont e dels Gayans e de sos termes».³⁷

³² AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 10. (1376), fol. 16r. 21 de juliol de 1376.

³³ *Ibidem*.

³⁴ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 12. (1379-1381), fol. 2v. 28 de desembre de 1379.

³⁵ El 29 d'abril del mateix any el trobem com a «venerabile et discreto domino fratris Guillelmo Rener, monacho et spitallario monasterii Sanctarum Crucum, et domino directo loco Pontis Armentarie», cf. AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 83v. 29 d'abril de 1388.

³⁶ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 81r. 9 d'abril de 1388.

³⁷ AHAT-Pont d'Armentera. Llibre de la cort. núm. 35. (1376-1426), fol. 155r. 15 de juliol de 1388.

El 14 d'agost l'arrendatari rebia de mans del tintorer la quantitat de 500 sous, és a dir, de 25 lliures barceloneses, «ratione seu occasione illius vendicionis quod nobis dicto Guillelmo feci de illas vendonise rendas quod ego emi loci Pontis Armentarie y dels Gayans y de suorum terminorum prout vos dictus Guillelmus eritis obligati cum obligacione in libro curie Pontis Armentarie».³⁸

El 19 d'agost de 1393 fra Guillem Rener, que figura com a «monachus monasterii Sanctarum Crucum, ordinis cisterciensis, et prepositus Pontis Armentarie», reconeix haver rebut de Guillem Pinyana, veí del Pont d'Armentera, la quantitat fixada «ratione arendamentum tam rendarum quam molendinarum et omnium alium nobis debitarum usque in presenti die».³⁹ Dissortadament l'instrument notarial no ens informa del preu de dit arrendament.

Ofereim un quadre sobre els arrendaments dels drets dels molins bladers del Pont d'Armentera:

ARRENDAMENT DELS DRETS DELS MOLINS BLADERS AL PONT D'ARMENTERA		
ARRENDATARI	PERÍODE ARRENDAMENT	PREU
Pere Massana	1376-1377	74 ll 10 s
Guillem Pinyana	(1379)	42 ll ⁴⁰
Pere Rener	1388-1389	100 ll

L'AIGUA, UN BÉ PRECIÓS I ESCADUSSER

El 24 de juny de 1220, Ramon Alemany de Cervelló i la seva muller Gueraua de Cervera, senyors de Querol i del Pont d'Armentera, donaren al prior fra Bernat Calbó i al monestir de Santes Creus, l'aigua del riu Gaià. Els donadors permetien al cenobi cistercenc de prendre l'aigua al mateix lloc del Pont d'Armentera.⁴¹

La concòrdia signada el 4 d'agost de 1327 per la família Cervelló i Santes Creus permetia novament al monestir cistercenc d'emprar l'aigua i bastir una resclosa al Pont d'Armentera. Malgrat les discussions que hi hagué amb els Cervelló al llarg del segle XIV, finalment el monestir de Santes Creus aconseguí possessionar-se de l'aigua del Gaià.

LA GEOGRAFIA URBANA I ELS MOLINS

La vila del Pont d'Armentera es veia solcada pel riu Gaià i el torrent del Riu Despets, avui torrent de Rupit. Els corrents d'aigua eren fonamentals per al funcionament de la

³⁸ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 88v. 14 d'agost de 1388.

³⁹ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14a. (1392-1397), fol. 193v. 19 d'agost de 1393.

⁴⁰ Suposem que no es tracta del preu total de l'arrendament, sinó d'un pagament parcial. El pagament s'efectuà l'any 1379, així doncs, podria correspondre a l'exercici 1378-1379.

⁴¹ FORT I COGUL, Eufemià, Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic, (Reus: Associació d'Estudis Reusencs, núm. 54, 1979) 44, not. 16.

indústria tèxtil i els molins bladers. Donem alguns exemples de la omnipresència de les infraestructures hidràuliques en la geografia urbana i en la vida quotidiana de la vila.

L'11 de maig de 1353, Guillem Nadal i la seva esposa Maria, veïns del Pont d'Armentera, venien a Pere Sala i a Sibila, la seva muller, del mateix lloc, un hort «situm in orta dicti loci. Confrontatum cum sequia molendinorum dicte ville, et cum carerono que tenditur als tiradors dels draps, et cum ripa dels tiradors versus Gaya, et cum Berengario Miquel, filius Berengari Miquel, quondam» pel preu de 15 sous barcelonesos.⁴² I el 13 de gener de 1357 fra Guillem de Ferrera, abat de Santes Creus, i l'hospitaler fra Ramon de Morros establien a Ferrer de Bellarbech, veí del Pont d'Armentera, una casa amb un pati i un hort contigus. Bellarbech donà d'entrada 200 sous barcelonesos. La propietat establida «confrontatur ex una parte cum domibus nostris, ex alia parte cum patio in qui sunt fixi tiratores draporum, et ex alia parte cum horto Berengarii Miquel et cum siquie molendinorum et cum vico ppublico». Hom també li concedia el dret acostumat de regar l'hort dos dies a la setmana, i, a més, l'alliberava de la servitud d'haver d'escurar la sèquia dels molins.⁴³

El 29 de febrer de 1372 Berenguer Miquel i la seva muller, Sibila, «habitant Pontis Armentarie, ville clause» venien a Berenguer Pinyana, del mateix lloc, pel preu de 100 sous «unum ortum dictum quarto. Confrontato cum alveo et cum orto paratorum sive perayres».⁴⁴ El 7 de gener de 1380 fra Joan Rovira, prior del monestir de Santes Creus, rebia de mans de Berenguer Pasqual, del mas de la Romanguera, la quantitat de 10 florins d'or d'Aragó «ratione unum trocium terre dicti Monasterii quam vobis vendidimus. Afrontato cum la ciquia qui va al molí de casa, cum torrentem d'en ortolà, et cum Petro Andreu, et cum serra de la boval aygua vesant».⁴⁵ I l'11 d'agost de 1398 Arnau Gratapalles i la seva muller Barçalona, veïns del Pont d'Armentera, feien una declaració sobre l'herència de n'Elisenda. Entre d'altres propietats reconeixien «unum hospitium situm in villa clausa eiusdem loci Pontis. Confrontatum ex una parte cum Jacovo Stella, et ex alia parte cum hospitio heredis Guillelmi Vitalis, et ex alia parte cum tinto». I també, «unum trocium terre et vinee insimul en les Parayades. Confrontatum cum via que ducit ad molendinum descendens de Plana».⁴⁶

L'ARRENDAMENT DELS MOLINS DRAPERS

Els mateixos *liber notularum*, dels quals hem parlat abans, ens informen que el monestir de Santes Creus arrendava de forma independent els molins drapers. Segurament aquesta opció es va prendre per la seva importància econòmica i per la seva repercussió social dins la vila.

⁴² AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fol. 40v. 11 de maig de 1353.

⁴³ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 50r. 13 de gener de 1357.

⁴⁴ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 8. (1371-1373), fol. 11v-12r. 29 de febrer de 1372.

⁴⁵ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 12. (1379-1381), fol. 11r. 7 de gener de 1380.

⁴⁶ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 15. (1398-1400), fol. 5v. 11 d'agost de 1398.

Al llarg del segle XIV, com veurem seguidament, el monestir cistercenc va anar variant la forma d'administrar els molins drapers. El sistema d'arrendament, emprat, si més no, entre els anys 1347-1372, donà pas a partir d'aquella data a l'establiment. Les diverses «provatures» no sorgiren pas per l'afany de novetats, sinó com un intent de trobar una forma «segura» d'amortitzar econòmicament els molins drapers. Així, hom passà l'arrendament per un període de cinc anys (1347), a l'arrendament biennal (1351), fins acabar amb un establiment vitalici (1372).

El 26 de juliol de 1347 Fra Joan Ferrer, prior de Santes Creus, com a procurador i síndic de dit monestir, establia i arrendava a Bernat dez Prats, paraire de Cervera, «quoddam molendinum draperium quod dictum monasterium habet in loco Pontis de Armentaria cum quadam domo superiori, tinerii, caldera, tina, tirados et omnia alia paramenta que ibi sunt et pertinent et sunt necessaria».⁴⁷ L'arrendament es feia per un període de cinc anys que començava el dia 15 d'agost d'aquell any, festa de l'Assumpció de la Mare de Déu, i acabava el mateix dia de 1352. El preu de l'establiment fou fixat en 30 lliures barceloneses que calia satisfer en tres pagues. Bernat dez Prats hauria de lliurar la primera paga de 10 lliures la festa de Nadal de 1349, la segona i la tercera el mateix dia de 1350 i 1351, respectivament.

El monestir de Santes Creus atorgà l'arrendament sota quatre condicions:

1. Bernat dez Prats tenia dret a gaudir gratuïtament de tota l'aigua necessària per a exercir el seu ofici. Per altra banda, hom especificava que l'arrendatari no perdria el seu dret encara que els molins bladers del monestir o d'altri estiguessin mancats d'aigua.

2. El prior declarava que si mai l'abat de Santes Creus decidia bastir d'altres molins drapers, això no faria perdre pas a Bernat dez Prats els drets adquirits.

3. El monestir reconeixia a l'arrendatari el dret de gaudir de l'empriu de tota la llenya de la contrada propera al Pont d'Armentera.

4. Finalment, per tal d'assegurar a Bernat dez Prats uns guanys mínims hom forçava els vassalls d'algunes poblacions dependents de Santes Creus a obrar les seves robes en el seu molí draper: «quod homines de Muntoliu, de Vilagrasseta, de Gramuntell, d'Altariba et de Pontons qui siunt sub dominacione predicti Monasterii teneatur operare vobiscus in dicto molendino omnes pannos suos de bona conples he estret».⁴⁸

Tanmateix, Bernat dez Prats no esgotà totalment el període de l'arrendament. Tot fa pensar que l'arrendatari no va complir el compromís pecuniari que havia contret amb el monestir cistercenc. Així, doncs, el 21 de gener de 1350 Guillem Vidal, batlle de la cort del Pont d'Armentera, fent complir la requesta que fra Pere Devayldòria, en nom de Santes Creus havia presentat contra Bernat de Lora, deixeble i servidor del paraire cerverí Perpinyà Çarovira s'emparà «de quibusdam sequantis pannorum ideo quod dictus

⁴⁷ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 2v. 7 kal. d'agost de 1347. cf. Apèndix documental, núm. 1.

⁴⁸ *Ibidem*.

Parpaniani Çarovira secundum quod dictus frater poni et tenetur in aliqua quantitate peccunie Monasterii Sanctarum Crucum ratione conducentes molandinorum».⁴⁹ Santes Creus confiscà la roba que trobà als molins drapers amb la finalitat d'eixugar el deute de Bernat dez Prats.

El 21 d'agost de 1351 fra Guillem Veya, prior de Santes Creus, fra Guillem Torre, obrer del monestir cistercenc, i fra Pere de Puig, hospitaler del cenobi i senyor del Pont d'Armentera, arrendaren novament «omnes molendinos nostros seu dicti Monasterii draparios et tinyaria quos habemus seu dictum Monasterium habet in villa Ponts Armentarie».⁵⁰ L'arrendament fou concedit durant dos anys, a comptar des d'aquell mateix dia, a Andreu Tolrà i a Guillem d'en Vila, veïns de Cervera. Possiblement, hom escurçà el període de l'arrendament escarmentats pel mal resultat obtingut anteriorment.

El preu es fixà en 15 lliures, de les quals Tolrà i d'en Vila es comprometien a pagar-ne la meitat el Nadal de 1351. En tractar-se d'una operació econòmica important en aquesta ocasió els arrendataris hagueren de presentar fiadors. Ho foren els pontorrins Jaume Ferriol, Berenguer Pinyana i Andeu Bagà. Tanmateix, Andreu Tolrà i Guillem d'en Vila i les seves esposes, ambdues de nom Elisenda, acceptaren de tenir uns segons fiadors, Pere Mònich i Guillem Leyader, veïns de Cervera, per tal de preservar els interessos dels pontorrins.⁵¹

Les condicions sota les quals es féu l'arrendament foren les següents:

1. Sempre que els molins bladers necessitessin aigua per al seu bon funcionament el monestir es reservava el dret d'agafar-la. També en aquest cas hom canvià a favor de Santes Creus les condicions de l'arrendament anterior.

2. Com era habitual, Santes Creus es comprometia a lliurar en perfectes condicions els molins drapers i l'obrador del tint a Andreu Toldrà i a Guillem d'en Vila. Tanmateix, el monestir cistercenc es desentenien de peces importants dels molins com «l'arbre» i el «nauch», que anaven a càrrec dels arrendataris. Així, hom deia: «teneamini redderent vobis dictos molendinos paratos ad dictum officium exercendum sicut nos vobis tradimus in presenti et infra dictum tempus dictis molandinis omnia necessaria de vestro proprio providere, excepto ratione quod lignum quod dicitur l'arbre e el nauch quod si forre de fecerim vel fratta aut com cassata fuerint».⁵²

3. Finalment, fra Guillem Veya en nom del monestir es comprometia a mantenir en bon estat la sèquia dels molins i a facilitar a Tolrà i a d'en Vila l'aigua necessària. El prior ho afirmava dient: «tenere en condret lo rech et aquas amenare seu aducere nostras proprias missionibus et expensis, promittimus etiam vobis dictam locationem vel conduccionem facere, tenere, habere, posidere et ad implere per totum dictum tempus».⁵³

⁴⁹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. 2. (1348-1350), fol. 65r. 12 kal. de febrer de 1350.

⁵⁰ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. 3. (1351), fols. 15r-15v. 12 kal. de setembre de 1351. cf. Apèndix documental, núm. 2.

⁵¹ Ibídem, fols. 15v-16r. 12 kal. de setembre de 1351.

⁵² Ibídem, fols. 15r-15v. 12 kal.

⁵³ Ibídem.

El 22 d'octubre de 1355 l'abat Guillem de Ferrera i l'hospitaler Ramon de Morros, senyor del Pont d'Armentera, arrendaren al mercader cerverí Pere Miró els «molandinos draparios cum omnibus paramentis eorundem molandinorum quos dictus Monsasterius habet et consevit habere in locho Pontis Armentarie».⁵⁴ L'arrendament es concedí una altra vegada per dos anys i pel preu de 16 lliures. El 10 de gener de 1357, fra Ramon de Moros rebia 8 lliures de mans de Jaume Miró, germà de l'arrendatari.⁵⁵ L'època final fou lliurada per l'hospitaler el 10 de gener de 1358.⁵⁶

El 18 de març de 1357 Jaume Miró lliurà al paraire cerverí Francesc Sacalm «omnia bona mobilia que sunt in domo molandinorum drapariorum loci Pontis Armentarie».⁵⁷ Possiblement Santes Creus els havia arrendat al dit Sacalm, però en desconeixem les condicions. No tornem a trobar un contracte d'establiment dels molins fins quinze anys després.

El 3 de gener de 1372 fra Berenguer de Puyaços, prior de Santes Creus, fra Antoni Ciyes, cellerer major, fra Bernat Codina, hospitaler i senyor del Pont d'Armentera, fra Francesc Cortals, obrer, fra Pere Vallòcia, fra Pere Arayó, fra Bernat Uguet, cellerer mitjà, fra Simó Costa, porter, fra Pere Esteve, sagristà, i els monjos fra Ramon Soler, fra Guillem Roquamora i fra Joan Rovira establiren a Guillem Scarlata, veí de la vila de Perpinyà, «molendina draperia cum sua tinyeria nostra e dicti Monesterii que sunt in loco Pontis Armentarie».⁵⁸

Tanmateix, aquest arrendament incloïa novetats importants quant al domini directe dels molins drapers i l'obrador del tint per part de Santes Creus. El monestir cistercenc canviava el costum d'arrendar per un període de temps i una quantitat de diners determinats. El nou sistema consistia en establir les propietats i fixar un cens anual de 100 sous —5 lliures— «pro cessu dictorum molendinorum, ortorum et tityeria» pagadors la meitat per la festa de sant Joan Baptista i l'altra per Nadal. Santes Creus es reservava els drets senyorials habituals de lluïisme, de terç, de fadiga i d'empara. Semblantment alliberava l'arrendatari del pagament al monestir de qualsevol altre tipus de cens. Aquest tipus d'establiment permetria a Guillem Scarlata de mantenir el control dels molins drapers del Pont d'Armentera fins a la seva mort durant la primera dècada del segle XV.

L'arrendament de 1372 s'efectuà sota les condicions següents:

1. Hom lliurava a Scarlata els edificis dels molins i l'obrador del tint juntament amb dos horts: «Comprehendimus etiam e comprehendimus volumus in presenti stabilimento ortum contiguum dictis molendinis. Confrontatum cum Berengario Michelis et cum via qua itur

⁵⁴ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. 5. (1355-1358), fols. 19v-20r. 18 de gener de 1356. cf. Apèndix documental, núm. 11.

⁵⁵ *Ibidem*, fol. 52v. 10 de gener de 1357.

⁵⁶ *Ibidem*, fols. 68r-68v. 10 de gener de 1358.

⁵⁷ *Ibidem*, fol. 55v. 18 de març de 1357.

⁵⁸ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. 8. (1371-1373), fol. 9v. 3 de gener de 1372.

al quarto d'en Miquel. Et stabilius etiam vobis quadam alium ortum cum suo tirador. Afrontatum cum molendino draperio antiquo, et cum Gaya, et cum aliter iuxta quondam Johannis Narbones, et cum Berengario Miquel».⁵⁹

2. El traspàs es feia mitjançant un inventari, ordenat alfabèticament, dels béns mobles i immobles dels molins drapers.

3. Hom permetia a Guillem Scarlata i als seus successors d'establir temporalment a d'altres els molins drapers mantenint sempre a favor del monestir el dret de fadiga. Restaven exceptuats de la concessió els cavallers i els privilegiats.

4. Per altra banda, Santes Creus en exigir a Guillem Scarlata que la seva residència habitual fos al Pont d'Armentera s'assegurava el bon funcionament dels molins. Així, hom afirmava: «Et teneatis vos et vestris sucesores facere habitatione in dicto loco Pontis Armentarie. Et dicta molendina e tiera condiretam».⁶⁰

5. El monestir cistercenc es comprometia a mantenir en bon estat les canalitzacions d'aigua. Hom declarava: «Et nos nostris propriis missionibus detingemus seu ditingere faciemus les ciquies e les aygues».⁶¹

6. Finalment, Santes Creus permetia a Guillem Scarlata i als seus successors de bastir nous molins drapers sempre que fos al mateix indret, però limitava al cenobi la dita possibilitat en supeditar-la al permís de l'arrendatari. Llegim com: «Et possitis vos et vestri sucesores condere in dicto casali alium molendinum draper et non in alio loco. Et non sit nobis nec dicto Monasterio de cetero alia molendina draperia nec tint condere nec condi permitere absque permisu vestro».⁶²

Oferim un quadre sobre els arrendaments dels molins drapers i l'obrador del tint del Pont d'Armentera:

ARRENDAMENT DELS MOLINS DRAPERS I L'OBRAJOR DEL TINT DEL
PONT D'ARMENTERA

ARRENDATARI	PERÍODE ARRENDAMENT	PREU
Bernat dez Prats	1347-1352	30 lliures
Andreu Tolrà i Guillem d'en Vila	1351-1353	15 lliures
Pere Miró	1355-1357	16 lliures
Francesc Sacalm	1357	
Guillem Scarlata	1372-14	5 lliures ⁶³

⁵⁹ Ibídem.

⁶⁰ Ibídem, fol. 10r.

⁶¹ Ibídem.

⁶² Ibídem.

⁶³ Es tractava d'un cens anual.

DIVERSOS MODELS DE GESTIÓ DELS MOLINS DRAPERS?

L'examen dels contractes d'arrendament ens presenta l'explotació directa per part de l'arrendatari com el model de gestió més habitual dels molins drapers i de l'obrador del tint.

Tanmateix, descobrim un altre model de caire singular: la societat de paraïres. El 26 de juliol de 1347, el monestir de Santes Creus arrendava els molins drapers del Pont d'Armentera al paraire de Cervera, Bernat dez Prats. L'arrendament es feia per un període de cinc anys i pel preu de 30 lliures barceloneses.⁶⁴

El 7 de setembre del mateix any, Bernat dez Prats acordava amb el seu germà Jaume i els altres paraïres cerverins Perpinyà Çarovira, amb Berenguer Çacalm, amb Bartomeu Amat i amb Berenguer Farnós establir una «societate vos omnes predictos in quodam molendino draperio sito in loco de Ponte Armentarie, tineria, tirados et aliis paramentis eiusdem molendini que omnia ego emi seu stabilivi Sanctarum Crucum».⁶⁵ Els motius de la societat era «propter multa grata et servicia» que Bernat dez Prats havia rebut dels seus comvilatans.

La nova societat econòmica es formava, ultra les capitulacions imposades en el moment de l'arrendament, sota noves condicions:

1. Els socis es comprometien a repartir-se entre ells el preu de l'arrendament.
2. Bernat dez Prats es reservava per a ells els draps que portessin al molí els vassalls forçats del monestir. Els socis tenien dret a repartir-se la resta del fruit del seu treball. L'arrendatari deia: «Ritineo tan mei et meis totum la pareyl de omnibus pannis quos homines et mulieres qui sunt sub iurisdiccione Monasterii predicti et aliorum locorum tulerint seu aportabunt ad dictum molendinum in quo peratu vos nec aliquis vestrum aliquid habeatis neque de eadem aliquo meo vos in troniatis ser mei tam et mei remaneant franche et absque ullo vestro et ob vestrorum obstaculo et contradimento».⁶⁶

3. Els paraïres de Cervera, Perpinyà Çarovira, Berenguer Çacalm, Bartomeu Amat, Berenguer Farnós i Jaume dez Prats, s'imposaven la pena de 200 sous per a qualsevol que trenqués les condicions de la seva societat econòmica.

Només hem trobat una referència documental a la gestió dels molins drapers per la nova societat. Es tracta de la compra del material necessari per a tintar la roba —el pastell—⁶⁷ a l'obrador del tint. L'11 d'octubre del mateix any, Bernat dez Prats, el seu germà Jaume i Berenguer Farnós nomenaven procurador seu Perpinyà Çarovira «recipientem videlicet ad emendum, habendum et recipiendum pro nobis in nomine nostro pastel et

⁶⁴ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 2v. 7 kalendes d'agost de 1347.

⁶⁵ Ibídem, fols. 9v-10r. 7 idus de setembre de 1347.

⁶⁶ Ibídem.

⁶⁷ El pastell és una herba de la família de les crucíferes (*Isatis tinctoria*), de flors grogues i siliques oblongues, penjants, indehiscents i monospermes. Se n'extreu un suc del qual s'aconsegueix una matèria colorant blava.

omnia alia qu pertinent in tenyeria propter tintas et colores pannorum cuiuscunque condicionis existant faciendas in molendino draperio Pontis de Armentaria».⁶⁸

Malgrat els bons desitjos sembla que dificultats econòmiques ensorraren la societat de paraires. El monestir de Santes Creus es veié obligat a cancel·lar el contracte quan els arrendataris no acabaven de satisfer el preu de l'arrendament.

INVENTARIS DELS MOLINS DRAPERS I DE L'OBRADOR DEL TINT

El procediment habitual, quan hom arrendava els molins, era lliurar a l'arrendatari un inventari complet dels béns mobles i immobles dels molins drapers i de l'obrador del tint. Hom seguia un procediment semblant quan l'arrendatari acabava l'arrendament. Els *liber notarum* ens n'ofereixen alguns exemples que ens permeten d'acostar-nos al seu utilitatge i al seu funcionament.

El dimecres 3 de gener de 1351 Bonanat Çarovira, paraire de Cervera, en nom dels cerverins Pere Miró, Francesc Çacalm, Romeu de Manresa i Pere Sacalmosa, i davant dels també paraires, Guillem Vidal, Berenguer Farnós i Gerard Racones, efectuà l'inventari dels «molandinis draperie Pontis Armentarie». Gràcies a la seva tasca sabem que hi havia «la casa dels molins sobirans» i el «molandino inferiori».⁶⁹

El dijous 12 de febrer de 1355, Francesc Çacalm i Pere Codina, paraires de Cervera, que havien comprat als també cerverins Ramon Sanç, mestre tintorer, i a Pere de Tremps, cridaren el batlle del Pont d'Armentera, Joan Narbonès, i el rector Berenguer Urgell per a fer inventari dels «molandinos draparios loci Pontis Armentarie». Hom parlava de la «domo in quo sunt dicti molandini», dels «molandinum jusa» i de la «domo de la tiyeria».⁷⁰

I el dilluns 18 de gener de 1356 Pere Miró, que el 22 d'octubre de l'any anterior havia rebut de l'abat Guillem de Ferrera en arrendament els molins drapers, també realitzava el tradicional inventari. Hi trobem la «domo in quo sunt dicti molandini», «lo molí sobirà», «lo molí jusa», i «la casa de la tiyeria». Pere Miró féu constar a l'acta notarial que només es feia responsable del que figurava en dit inventari. Feren de testimonis els paraires Francesc Sacalm i Pere Codina.⁷¹

Més interessant ens resulta l'inventari dels béns del tintorer difunt Guillem Scarlata. El dissabte 24 de gener de 1411 davant de Francesc Mora, vicari i notari del Pont d'Armentera, i de fra Joan Alayani, doctor en lleis i monjo de Santes Creus, de Guillem de Vingrau, paraire de Sarra i de Bertran Glella, paraire veí del Pont d'Armentera, hom efectuà l'inventari dels béns de Guillem Scarlata a instància de Guillem Vallbona, jurat de

⁶⁸ Ibídem, 12r. 5 idus d'octubre de 1347.

⁶⁹ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fols. 7r.-7v. 3 nones de gener de 1351. cf. Apèndix documental, núm. 6.

⁷⁰ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 3r. 12 de febrer de 1355. cf. Apèndix documental, núm. 9.

⁷¹ Ibídem, fols. 19v-20r. cf. Apèndix documental, núm. 11.

la vila. Trobem el «operatorio del tint», la «domo de les tines», l'«alia domo molen-dinorum draperie», la «domo operatorii de baxar draps», la «domo cellarii», la «domo del forn del recuyt» i la «casa del stable».⁷²

PARAIRES, TINTORERS I TEIXIDORS

La primera referència documental d'un professional de la indústria tèxtil al Pont d'Armentera sembla ésser un teixidor, de nom Pere, l'any 1229.⁷³ La documentació del segle XIV que hem consultat ofereix un nombre de paraires (29) molt més elevat que no pas el dels teixidors (4) i dels tintorers (2).⁷⁴

En aquesta època els paraires procedien majoritàriament de la vila de Cervera. El 15 de maig de 1358 el vendrellenc Bernat Gramatge es posava a disposició de del paraire Simó Martí, perquè aquest li ensenyés durant un any el seu ofici.⁷⁵ I el 22 de juliol de 1386 era Tomàs Riudor, veí de Manresa, amb el permís de fra Guillem Roures, monjo i hospitaler de Santes Creus, qui es lliurava al tintorer Guillem Scarlata, perquè durant quatre anys li ensenyés l'«officium perayrie». Durant aquest temps, Guillem Scarlata havia d'alimentarlo, vestir-lo i calçar-lo, i mantenir-lo sa i malalt.⁷⁶

Els teixidors que hem pogut documentar eren originaris del Pont d'Armentera. El 3 de gener de 1349 Bernat Vallbona es posava d'aprenent durant dos anys a casa del teixidor pontorri Pere Roma «adicendum officium vestrum textorie». Vallbona acordava amb Roma que aquest havia de «providere mei decenter in gipo potu et calciatum et etiam teneamini michi facere hoc anno unam tunicham de panno albo et in alio subsequenti anno aliam tunicham de panno livido».⁷⁷ I el 8 de març de 1355 era el vallenc Guillem Batalla qui s'afermava a Guillem Pastor pel mateix temps. Pastor es comprometia a «docere dictum officium textorie et providere tibi decenter in vestitu, calciatu, cibo et potu per totum dictum tempus duorum annorum».⁷⁸

EL TINTORER GUILLEM SCARLATA

El 3 de gener de 1372 fra Berenguer de Puyaços, prior del monestir de Santes Creus, establia a Guillem de Scarlata els molins drapers i l'obrador del tint del Pont d'Armentera. Els posseiria fins a la seva mort vers 1410-1411.⁷⁹ Aquesta és la primera referència documental que hem trobat.

⁷² AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 18. (1410-1411), fols. 23r-24v. 24 de gener de 1411.

⁷³ FORT I COGUL, Eufemià, Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic, (Reus: Associació d'Estudis Reusencs, núm. 54, 1979) 65.

⁷⁴ cf. Apèndix documentals: núms. 11.1, 11.2, i 11.3.

⁷⁵ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 76r. 15 de maig de 1358.

⁷⁶ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 44r. 22 de juliol de 1386.

⁷⁷ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 4r. 3 de gener de 1349.

⁷⁸ Ibídem, fol. 76r. 8 de març de 1355.

⁷⁹ L'estudi de la destinació dels seus béns el farem, si Déu vol, en un proper article.

Guillem Scarlata era «habitant ville Perpiniani».⁸⁰ Es va casar amb Blanquina, filla de Francesc Vila i de la seva esposa Guillemona, de Santa Coloma de Queralt. El 9 de juny de 1377 rebia de mans del seu sogre 2.000 sous «quos promitistis dare in dotem exovarum Blanquine, filie vestre et uxor mee».⁸¹ El 28 de gener de 1381 Francesc Vila i Guillemona, que aleshores vivien al Pont d'Armentera, feren donació a la seva filla Blanquina, «propter multa grata servicia» que els hi havia fet, una vinya que posseïen a la vila del Pont d'Armentera. «Confrontatam cum via publica qua itur al col de Vals, cum via que itur ad Sanctarum Crucum, et cum la rocha del Fitor».⁸²

La documentació notarial ens ofereix també alguna referència de la vida ordinària de Guillem de Scarlata. Així, per exemple, el 19 de març de 1378 ell mateix s'imposava la pena de 100 sous «que no gugarà a negun joch de daus en que dins se puxen perdre dins la vila ni terme d'aquela ni altra lochy, heceptat que puxa rifar a carn ho a pex ho ha joch de talles».⁸³ El joc, generalment prohibit per la senyoria durant els segles XIV-XV, ens indica que a la vila del Pont d'Armentera la situació econòmica era pròspera i hi circulava diner.

El seu prestigi i poder econòmic es posa de relleu en el fet que Scarlata posseïa un esclau. Així, el 29 d'abril de 1388 alliberava davant fra Guillem Rener, hospitaler de Santes Creus, un «catíu apel·lat Franch Molloch, de linyatge de sarts, de Serdenya», el qual «be y legitimament m'aja servit tot lo temps pasat».⁸⁴

El seu poder econòmic el descobrim tot resseguint els *liber notarum*. Guillem Scarlata generalment adquirí propietats rústiques o urbanes que podien facilitar la seva gestió dels molins drapers i l'obrador del tint. N'ofereix alguns exemples. El 28 de desembre de 1376 el pontorrí Berenguer Miquel, fill del difunt Guillem Miquel i de la seva esposa Sibila, per tal de facilitar-li l'accés als molins li venia «quoddam domnium sive careram quam habemus juxta ortum vestrum».⁸⁵ L'onze de setembre de 1379 Berenguer Pinyana, fill de Pasqual Pinyana, i Elisenda, la seva muller, del mas de Galter, terme del castell de Selmella,

⁸⁰ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 8. (1371-1373), fols. 9v-10r. 3 de gener de 1372.

⁸¹ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 11. (1377-1378), fol. 10v. 9 de juny de 1377. El 7 de març de 1377 «na Guialmoneta, muller d'en Francesch Vila, y na Blanquina, muller d'en Guillem Scarlata, tintorer del Pont d'Armentera, prometeren en bona fe y sens enguany, que guardaran de tots dons y dampnatges y messions en Guillem Vallbona, que el haia ni sostengua per rahó d'una fermança que a feta lo dit Guillem Vallbona a les damunt dites dones per un perel de tesores de baxar draps, les quals lo sots veger sen feya portar», cf. AHAT-El Pont d'Armentera. Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 74r.

⁸² AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 12. (1379-1381), fol. 24r. 28 de gener de 1381.

⁸³ AHAT-El Pont d'Armentera. Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 94r. 19 de març de 1378. cr. Apèndix documental, núm. 26.

⁸⁴ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 83v. 29 d'abril de 1388. cf. Apèndix documental, núm. 29.

⁸⁵ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 10. (1376), fol. 6v. 9 de març de 1376.

venien a Guillem Scarlata, veí del Pont d'Armentera, per 180 sous barcelonesos «quoddam vineam nostram sitam in termino dicti Pontis in loco vocatur lo Col de Vals, francha et quitia de omne sensu. Confrontatam de prima parte cum via publica, cum Guillemo Texidor et al la roqua del Fitor».⁸⁶ El 5 d'agost de 1382 Gueraua, muller de Guillem Miró, li venia per 30 sous «quoddam ortum meum situm in orta dicti loci. Affrontatum et terminatum cum Berengario iquel, cum Elicsende, uxor quondam Johannes Arbonès, et cum ciquia qua itur als molins drapes e blades».⁸⁷

El 29 de gener de 1386 Jaume Jover, veí del terme dels Gaians, Plana de Santes Creus, i Jaume Vidal, veí del Pont d'Armentera, com a tutors i curador dels infants Berenguer i Arnau, fills del difunt Arnau Pellicer, del terme dels Gaians, rebien 18 lliures de mans de Guillem Scarlata pel mas d'en Pellicer que li havien venut.⁸⁸ El 19 de març del mateix any, Berenguer Cases, la seva muller, Marió, i el seu fill Berenguer, veïns de Valls, com a hereus d'Elisenda, vídua de Joan Narbonès, venien a Guillem Scarlata i a Blanquina, la seva esposa, pel preu de 120 sous «quoddam ortum sitiatur in orta ipsius loci in loco vocato lo moli draper. Confrontatum ex parte una cum orto d'en Pere Lanera, ex alia parte cum Rivo de Gaya, ex alia parte cum vobis dicto Guillemo Scarlata».⁸⁹ El dia 5 d'abril l'abat Andreu Porta li establia «quodam terre trocium vocatum la costa, sitiatur in termino Pontis Armentarie, inferius via publica qua vadunt ad molendinum bladerium nostrum. Confrontatum cum predicta via publica, et cum dictum molendinum et cum torentum de Riu Despes, et cum clavegera sicut afrontatur et terminatur predicta costa seu terre trocium». L'establiment es feia gravant-lo amb el cens d'un diner per Nadal. Scarlata pagà com a entrada un parell de perdius.⁹⁰ El 15 de desembre Berenguer Cases, Marió i el seu fill Joan li venien, pel preu de 60 sous, «quoddam botiguam seu casam vestram sitam in loco Pontis Armentarie, in loco vocatò lo cantó. Confrontatam dictam botiguam seu casam in partibus duabus cum domibus Stephano Çafont et in partibus aliis cum vica publica».⁹¹

Per altra banda, la sòlida posició econòmica de Guillem de Scarlata es reflecteix també en altres aspectes. El 14 d'agost de 1388 Pere Rener, ciutadà de Manresa i arrendador dels drets senyorials al Pont d'Armentera i als Gaians, rebia de les seves mans 500 sous «racione seu occasione illius vendicionis quod nobis dicto Guillemo feci de illas vendonise rendas quod ego emi loci Pontis Armentarie y dels Gayans».⁹² El 15 de febrer de 1399 fra Bernat de Rochamora, monjo de Santes Creus i paborde del Pont d'Armentera, donà possessió al tintorer Guillem Scarlata, «casuale molendinorum bladorum» que li havia arrendat en

⁸⁶ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 12. (1379-1381), fol. 6v. 11 de setembre de 1379.

⁸⁷ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 13. (1382-1383), fols. 3v-4r. 5 d'agost de 1382.

⁸⁸ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol.37v. 29 de gener de 1386.

⁸⁹ *Ibídem*, fol. 39v. 19 de març de 1386.

⁹⁰ *Ibídem*, fol. 41v. 5 d'abril de 1386.

⁹¹ *Ibídem*, fol. 53r. 15 de desembre de 1386.

⁹² *Ibídem*, fol. 88v. 14 d'agost de 1388.

nom del monestir cistercenc. No en coneixem les condicions, però sabem que l'arrendament es legalitzà davant del notari reial Jaume Tous.⁹³

Una altra qüestió a tenir present és la gestió que Guillem Scarlata feia del seu negoci. En tenim algunes proves documentals. El 26 de setembre de 1385 rebia de mans d'Andreu Serra, fill de Jaume Serra, veí d'Agramunt, 20 florins d'or d'Aragó, «decendendo a majori quantitati racione illos pannos que quoddam vobis vendidi ut patet in quodam instrumento autentico».⁹⁴ El 24 de juny de 1388 Berenguer Johanat, veí de la Llacuna, reconeixia deure a Scarlata la quantitat de 19 lliures i 11 diners «racione del tint».⁹⁵ El 27 d'agost de 1389 el paraire Perpinya Çarovira i Motserrat Cornellana, veïns de Verdú, reconeixien deure a «Guillelmo Scarlata, magister de tint, habitatori Pontis Armentarie» 22 lliures 4 sous i 8 diners moneda de barcelona de tern «quas peccunie quantitates debemus vobis racione tinti et aparellacione pannorum nostrorum».⁹⁶ El 7 de gener de 1392 rebia de Guillem Texidor la quantitat que li devia el seu difunt fill Jaume Teixidor «racione tint et melendenorum».⁹⁷ El 23 d'octubre de 1399 Jaume de Buldó i la seva muller Caterina, veïns de Tàrrrega, reconeixien deure 18 lliures, 16 sous i 8 diners a Guillem Scarlata, tintorer del Pont d'Armentera, «raçione pannis lane quos nobis aperalastis de tint, videlicet viridi, lividi, rubej et aliis multus diversis coloribus et illos nobis fiastis et jam recuperavimus ad sustentacione nostri officii de perayre pro bono amore et preces nostras et predictos pannos lane nobis deliberastis et illos habuimus et recipimus».⁹⁸

De vegades, però, els compradors no sempre pagaven les seves comandes. Aleshores Guillem Scarlata es veia forçat a portar-los a la cort del batlle perquè aquest els obligués a pagar. És per aquest motiu que els llibres de la cort del batlle esdevenen testimonis importants d'aquesta activitat econòmica. També ara en donem alguns exemples. Així, doncs, el 30 de maig de 1377 es presentava davant la cort del batlle denunciant a Esteve Pelegrí, veí de Selmella, i reclamant-li 29 sous «per rahó de dues alnes de drap blau scur que li vené».⁹⁹ El 25 de maig en reclamava 31 a Berenguer Ginebret «per rahó de drap blau

⁹³ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 15. (1398-1400), fol. 7v. 15 de febrer de 1399. El dia 17 hom féu inventari dels béns mobles que hi havia als molins bladers. Dissortadament, el mal estat del document ens permet solament de reproduir-lo fragmentàriament. L'inventari s'efectuà davant del notari del Pont d'Armentera, del vicari mossèn Antoni Martí i dels testimonis Antoni Pinyana, Pere Barbarà i Antoni Vallbona: «Et primo fuit inventum ibi: unes portes ab sa tancadura. Item, (...) la. Item, dues rodes ab ses armelles ab sos corons e ba ses lo- (...) Item, dues fernerres andressades. Item, quatre pichs de dues broques. (...) cercles de ferre. Item, dues moles, la una mola és del grux...».

⁹⁴ AHAT-Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 26v. 26 de setembre de 1385.

⁹⁵ *Ibidem*, fol. 62r. 24 de juny de 1388.

⁹⁶ *Ibidem*, fols. 114r-114v. 27 d'agost de 1389.

⁹⁷ *Ibidem*, fol. 160v. 7 de gener de 1392

⁹⁸ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 15. (1398-1400), fol. 14r. 23 d'octubre de 1399.

⁹⁹ AHAT-El Pont d'Armentera. Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 77v. 30 de maig de 1377. cf. Apèndix documental, núm. 18.

que lo dit Berenguer ne comprà».¹⁰⁰ El 20 de juliol reclamava 100 sous a Pere Constantí «per rahó de .IIes. alnes e miga de vert, e .IIes. alnes e quarta de blau, lo qual i vené, e per un scapoló blau, lo qual són .V. alnes que li aparalaren».¹⁰¹

Finalment, un últim problema de Guillem de Scarlata constituïen els seus propis deutes o el no compliment dels seus compromisos. El 8 de febrer de 1378, Arnau Moltó, saig de la cort del batlle del Pont d'Armentera, a requesta de Na Mirona «s'emperà an Guillem Scarlata, tintoter del Pont, .I. drap d'en Puyalt, de Cervera, e d'en Serra».¹⁰² El 23 de gener de 1381 Guerau Guinovart, dels Gaians, «féu enparar an Guillem Scarlata .I. estayg de drab blau, lo qual era d'en Guillem Guinovart».¹⁰³

INTERVENCIÓ DE LA DIPUTACIÓ DEL GENERAL

La fabricació o «aparellatge» de roba per part dels molins drapers i els obradors del tint restaven gravats amb un impost de la Diputació del General, que hom nomenava «el sagell» o «la bolla». També n'hem trobat alguna referència documental.

El 23 d'octubre de 1377 el montblanquí Pere Poch, «comprador de les generalitats de Muntblanch et de la sua vegueria», va compareixer davant el batlle del Pont d'Armentera, Guillem Pinyana, perquè aquest autoritzés Bernat Requesens a «plegar e levar les generalitats en nom seu en lo loch e terme del Pont d'Armentera». El batlle concedí a Requesens el permís sol·licitat.¹⁰⁴

Aquell mateix dia Pere Poch féu pregonar una crida com a comprador de les generalitats on manava que «neguna altra persona fins que lo drap que venut auran, sie sagellat ab lo sagell dels colidors e pagat tot lo dret que pagar ne deven, çò és, .IIII. sous per lliura». També es prohibia que qualsevol persona «gòs portar ni fer portar ni trametre negun drap de lana per aparalar fora de vegueria .II. legües enton sots pena de .CC. sous».¹⁰⁵

Malgrat el control establert pels representants de la Diputació del General sempre hi havia algun paraire que intentava escapar-se de la pressió fiscal. El 13 de gener de 1383, davant Mn. Antoni Martí, vicari i notari del Pont d'Armentera, i dels testimonis Guillem Pinyana, Mn. Bernat Vallbona i Jaume Ferriols, comparegué Francesc Lorenç, de Santa Coloma de Queralt. Portava una lletra que llegí el batlle Bernat Requesens, segons la qual es queixava que «vos honrat batlle del Pont d'Armentera ayat emparada tota la roba de draperia, la qual adobaven en lo dit loch del Pont an Jacme Lorenç, Francesch Lorenç, perayres de la vila de Sancta Coloma». El motiu de la confiscació de la seva roba sembla

¹⁰⁰ *Ibidem*, fol. 78r. 25 de juny de 1377. cf. Apèndix documental, núm. 20.

¹⁰¹ *Ibidem*, fol. 78r. 20 de juliol de 1377. cf. Apèndix documental, núm. 21.

¹⁰² *Ibidem*, fol. 85v. 8 de febrer de 1378. cf. Apèndix documental, núm. 25.

¹⁰³ *Ibidem*, fol. 102r. 23 de gener de 1381. cf. Apèndix documental, núm. 27.

¹⁰⁴ AHAT-El Pont d'Armentera. Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 80v. 23 d'octubre de 1377. cf. Apèndix documental, núm. 22.

¹⁰⁵ *Ibidem*, fol. 81r. 23 d'octubre de 1377. cf. Apèndix documental, núm. 23.

ésser «A instancia dels compradors de la bolla o sagell de la vila de Muntblanch dients ells haver dret per raho del dit sagell en les robes, draps que en lo dit loch del Pont se drapegen ni en partida saperellen, los dits perayres dients lo contrari». Segons Francesc Lorenc es tractava d'un error, car ell sempre havia estat disposat a pagar l'impost corresponent. I deia: «e pagar ço que jutgat sera ab totes ses clàusules universses, per la qual ferma done en fermança en Guillamet Scarlata, perayre, e tenyidor del dit loch del Pont».¹⁰⁶ Finalment, es queixava de l'abús comès pel batlle i el mal que li havia causat a ell i al senyor de Santa Coloma de Queral, Dalmau de Queralt.

El batlle, per la seva banda, es defensava dient que ell havia fet aplicar la llei. Bernat Requesens afirmava:

*... ell ha feta la empara a gran instància, e requesta dels comprados de la bolla e sagell de la Generalitat dels draps de la vila e vegueria de Muntblanch les requestes dels quals justes, o injustes, lo dit batlle ha e es tengut de complar, e menar, a execució, per lo sacrament e homenatge que fet na segons los capítols de la general Cort de Catalunya, però com sobre açò ell aia agut acort, ab los dits comprados de la Generalitat o ffer se aparellat en cars quel dit requirient, protestant li don ferma de dret en son poder sufficient ab bones fermançes destar a dret als dits comprados de tot ço que aquel Ffrancesch, e sos companyons sien tenguts als dits comprados, per los draps que aparallats han en temps passat present, e esdevenidor quels liurarà les dites robes emparades.*¹⁰⁷

APÈNDIX.

LLISTAT DE PARAİRES

Bernat dez Prats (1347).¹⁰⁸

Jaume dez Prats (1347).¹⁰⁹

Perpinyà Çarovira (1347-1350).¹¹⁰

Berenguer Çacalm (1347).¹¹¹

Bartomeu Amat (1347).¹¹²

¹⁰⁶ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 13. (1382-1383), fols. 10r-10v. 13 de gener de 1383. cf. Apèndix documental, núm. 28.

¹⁰⁷ Ibídem.

¹⁰⁸ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fols. 2v, 9v-10r, 12r. «Bernardo dez Prat, peraire de Cervaria».

¹⁰⁹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 9v-10r, 12r. «Jacobum dez Prat, fratrem meum, perayres habitatori Cervarie».

¹¹⁰ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 15. (1347-1348), fol. 9v-10r, 12r; Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 65r-65v. Era un paraire de Cervera.

¹¹¹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 9v-10r. Era un paraire de Cervera. Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 35v. El 16 de gener de 1349 trobem un «Arnaldus Farnos, mercator Servarie», segurament germà seu.

¹¹² AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 9v-10r. Era un paraire de Cervera.

Berenguer Farnós (1347. 1374).¹¹³
Arnau Farnós (1349).¹¹⁴
Bernat de Lora, deixeble i servent (1350).¹¹⁵
Andreu Tolrà (1351. 1375).¹¹⁶
Guillem d'en Vila (1351).¹¹⁷
Bonanat Ça Ruvira (1351-1357).¹¹⁸
Pere Miró (1351-1358).¹¹⁹
Francesc Çacalm (1351-1357. 1374).¹²⁰
Romeu de Manresa (1351).¹²¹
Pere Sacalmosa (1351).¹²²
Pere Codina (1355-1356. 1369. 1374-1375).¹²³
Pere de Tremps (1355).¹²⁴
Jaume Alayas, servent (1355).¹²⁵
Ramon Desrius (1357).¹²⁶
Bernat Gramatge, aprenent (1358).¹²⁷
Berenguer de Senechuga (1359).

¹¹³ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 9v-10r. Era un paire de Cervera.

¹¹⁴ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 35v-10r. «Arnaldus Farnos, mercator Servarie».

¹¹⁵ *Ibidem*, fols. 65r-65v. «Bernardo de Lora, tamque discipulo et serviciali Parpiniani Çarovira».

¹¹⁶ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 3. (1351), fol. 15r-15v. «Andree Tolra (...) habitatori Servarie».

¹¹⁷ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 3. (1351), fol. 15r-15v. «(...) Guillelmus den Vila, habitatori Servarie».

¹¹⁸ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fol. 40v. «Bonanati Ça Ruvira, Cervarie»; Lib. not. núm. 5. (1355-158), fol. 55v. «Bonanatus Sarruvira (...) parayres».

¹¹⁹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fol. 40v. «Petri Mironi»; AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fols. 86r-68v. «Petro Mironi, mercatorii dicte ville Cervarie».

¹²⁰ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fol. 40v. «Francisci Çacalm»; Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 3r. «Ffrancischus Çacalm (...) parayres Servarie».

¹²¹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fols. 7r-7v. «Romeu de Manresa».

¹²² *Ibidem*, «Petri Sacalmosa».

¹²³ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 3r. «Petrus Cudina, parayres Servarie»;

¹²⁴ *Ibidem*. «Petro de Tremps, parayre habitatoribus Servarie».

¹²⁵ *Ibidem*. «Jacobi Alayas, servi Petri de Tremps, parayre Servarie».

¹²⁶ *Ibidem*, fol. 55v. «Raymundus Desrius, parayres».

¹²⁷ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 76r. «Bernardus Gramatge, horiundus de loco del Venreyl, episcopatus Barchinone».

¹²⁸ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 13. (1383-1383), fol. 10v. 13 de gener de 1383.

Pere Sala (1365-1369. 1374-1375).

Gerard Racones (1369).

Tomas d'Agualada (1377).

Jaume Bonarés (1379).

Jaume Lorenç (1383).

Francesc Lorenç (1383).¹²⁸

Tomas Riudor, aprenent (1386).¹²⁹

Pere Romeu (1397).¹³⁰

LLISTAT DE TINTORERS

Mestre Ramon Sanç (1355. 1369).¹³¹

Guillem Scarlata (1372. 1374-1377. 1380-1383. 1385-1390. 1398-1399. 1407).¹³²

LLISTAT DE TEIXIDORS

Pere Roma (1349).¹³³

Bernat Vaylbona, aprenent (1349).¹³⁴

Guillem Pastor (1355).¹³⁵

Ramon Batalla, aprenent (1355).¹³⁶

APÈNDIX DOCUMENTAL

1. El Pont d'Armentera, 26 de juliol de 1347.

«VII kalendas augusti. Quod ego Ffrater Johannes Fferrarii, prior Monasterii Sanctarum Crucum tanque syndicus et procurator eiusdem vendo, arrendo seu stabilio vobis Bernardo dez Prat, peraire de Cervaria et vestris, videlicet a primo venturo festo Sancte

¹²⁹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 14. (1383-1383), fol.44r . 22 de juliol de 1386.

¹³⁰ AHAT-El Pont d'Armentera. Llibre de la cort (1376-1426), núm. 35. 30-VI-1397. «En Pere Romeu, perayre de la vila del Caniç». s.f.

¹³¹ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 3r. «magistro Raymundo Sanç, tiydor pannorum».

¹³² AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 8. (1371-1373), fol. 9v-10r. «Guillelmo Squarlata, habitanti ville Perpiniani».

¹³³ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 35r. «Petro Roma, de loco Pontis».

¹³⁴ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 35r. «Bernaldus Baylbona, filius Bernardi Vaylbona, de loco et parrochie».

¹³⁵ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 4r. «Guillelmus Pastor, habitatori Pontis Armentarie».

¹³⁶ AHAT-El Pont d'Armentera. Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 4r. «Raymundus Batalla, filius Guillelmi Batayla, de loco de Vaylibus, quondam».

Marie menssis augusti ad quinque annos proximos venturos et continue secuturos quoddam molendinum draperium quod dictum monasterium habet in loco Pontis de Armentaria cum quadam domo superiori, tinerii, caldera, tina, tirados et omnia alia peramenta que ibi sunt et pertinent et sunt necessaria, que omnia de presenti ponamus seu ponere faciam en condret prout decet eo tunc ser idem per dictum tempus ego et dictum monasterium non tenemur in aliqua reparacione ipsius exceptis tan nauch, arbre, roda et maces si ea nova ibi fuerint necessaria eo tunc ea tenamur vobis habere nova et ponere in dicto molendino (...) si en ita asuetum eodem ripa ubi sunt similia molendina constructa talia reperare per illos qui ea molendina vendunt seu arrendant ad tempus aliter non vos vero teneamini dictum molendinum et alia paramenta reddere seu tornare abtans in fine dicti temporis predictum molendinum vendo vobis seu arrendo cum quibusdam capitulis sequentibus, videlicet:

Quod tinyiria fiat loco sufficienti et habeatis etiam aquam necessariam dicto molendino francham et quitiam de omni missione et non contradicetur vobis per molendina bladeria nec alia.

Item, in casu quo Reverendus Dominus Abbas dicti monasterii vellet ibi construere alia molendina draperia non fiat vobis aliquid inpedimentum in pannibus qui ibi feruntur camparandi vobis tan complente .. que eisdem fuerint necessaria.

Item, que habeatis totum aemprivium in ligneis tamquam vicinus eisdem loci.

Item, quod homines de Muntoliu, de Vilagrasseta, de Gramuntell, d'Altariba et de Pontons qui sunt sub dominacione predicti Monasterii teneatur operare vobiscum in dicto molendino omnes pannos suos de bona conples he estrete vos vero teneamini omnibus personis que pannum seu pannos ad dictum molendinum tulerint, si quod dapnum quocunque meo vel cam sustinguerint quod absit de vostro proprio reficere et emendare predictum molendinum cum suis peramentis et ... omnibus ... predicti vendo seu arrendo pro ut melius dicti potius et precio triginta librarum barchinonensis de terno de quibus teneamini solvere domino abbati predicto seu Monasterio eisdem a primo venturo festo Natalis Domini ad duos annos decem libras et in alio subsequenti festo Natalis Domini alias decem libras et inde in subsequenti alio festo Natalis Domini alias decem libras fine omni mota etc. ponendo etc. Et tenere franche, etc. Et guirentem, etc. Et proper dictis etc. obli etc.

Versa vice ego dictus Bernardus dez Prat recipiens a vobis venerabili et religioso priore predicto dictum molendinum sub condicionibus omnibus supradictis et promito solvere vobis seu dicto Monasterio dictas triginta libras in solucionibus attendans et alia omnia et singula pro ut superius sunt expresata attendere et complere sub obligatione etc.

Testes venerabili et religiosi frater Guillelmus Veya, frater Petrus de Valoria, monachus, Petrus Johannis et Andreas de Vergos».

Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 2v.

2. El Pont d'Armentera, 7 de setembre de 1347.

«Eodem die. Bernardus dez Prat, perayre habitatori de Cervaria, propter multa grata et servicia per vos Perpinya Çarovira, Berengarium Çacalm, Bartholomeum Amat, Berengarium Farnos et Jacobum dez Prat, fratrem meum, perayres habitatori Cervarie, mei in pensa atque facta per ansque per vos et quolibet vestrum illud idem fieri in futurum Domino concedente. Ideo gratis ex certa scientia recolligo in societate vos omnes predictos in quodam molendino draperio sito in loco de Ponte Armentarie, tinyeria, tirados et aliis paramentis eiusdem molendini que omnia ego emi seu stabilivi a Monasterio Sanctarum Crucum seu a priore eiusdem cum publico instrumento facto VII° kalendas augusti anno subscripto prout eo lacius continetur videlicet aproximo preterito festo Sancte Marie menssis augusti ad quinque annos continue sequentes. Ita quod pro totum dictum tempus omnes in sumul habeamus, teneamus dictum molendinum draperium et alia peramenta que ibi sunt et pannos quo ad manus meas et vestras pervenerint causa parandi ibi abtemus et paremus et tinyam prout de eosdem oportuerit fieri tan teneamini solvere eis porcionibu quisque verum partem vobis pertinentem in triginta libris barchinonensis de terno precio dicti molendini prout ego teneor et sum obligatus Monasterio predicto necnon in omnibus aliis missionibus que ibi in molendino et aliis peramentis manutenendis et tinyeria quoquo meo per dictum tempus fuerint necessaria. Ritineo tan mei et meis totum la pareyl de omnibus pannis quos homines et mulieres qui sunt sub iurisdiccione Monasterii predicti et aliorum locorum tulerint seu aportabunt ad dictum molendinum in quo peratu vos nec aliquis vestrum aliquid habeatis neque de eadem aliquo meo vos in troniatis ser mei tam et meis remaneant franche et absque ullo vestro et ob vestrorum obstaculo et contradimento. Promitens vobis predicta omnia attendere et conplere sub pena inferius conscripta qua pena et aliis omnibus supradictis. Vicerversa nos Perpinya Çarovira, Berengarium Çacalm, Bartholomeus Amat, Berengarius Farnos et Jacobus dez Prat predicti recipimus a vobis Bernardo dez Prat predicto dictam societatem de dicto molendino et aliss paramentis sub condicionibus fermis per vos superius conductis et modis omnibus supradictis et promitimus ea omnia et singula supradicta attendere, solvere, contribuere et complere per ut per vos superius sunt expressata quod nisi faceremus ille vel illi qui de predictas seu extraxerit et predicta non compleverit per totum dictum tempus in continenti incidatur in pena ducentorum solidorum barchinonensis de terno que pena si comiteretur medietas adquiratur venerabili baiulo domini Regis de Cervaria et alia medietas aliis sociis predicta complentibus penitus adquiratur notario subscripto predicto baiulo et omnium illorum quororum in testimonium etc. Et pro pena et aliis omnibus et singulis supradictis etc. obligamus quisque nostrum pro parte sibi pertinerem omnia bona etc. renunciamus, etc. Testes Raymundus Ça Torra, Petrus Casteylo et Bernardus Nou, scolares».

Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fols 9v-10r.

3. El Pont d'Armentera, 11 d'octubre de 1347.

«V idus octobris. Quod nos Bernardus dez Prat et Jacobus dez Prats, fratres, et Berengarius Farnos, perayres habitatori Cervarie. Gratis etc. facimus, constituimus et ordinamus certum et specialem procuratorem nostrum vos Perpenianum Ça Rovira, perayre dicte ville de Cervaria, presente et habeat procuracione sponte recipientem videlicet ad emendum, habendum et recipiendum pro nobis in nomine nostro pastel et omnia alia que pertinent in tenyeria propter tintas et colores pannorum cuiuscunque condiconis existant faciendas in molendino draperio Pontis de Armentaria quod simul vobiscum et aliis ad certum tempus teneamus seu in tinyeria ipsius et quecumque alia que ibi sunt necessaria scilicet (...) vel alia a quibuscunque mercatoribus seu personis cum quibus de predictis conventis seu convenire poteritis per quocunque precio seu preciiis vobis videbere dando et concedendo vobis procurator nostros predicto in permissis et infradicendis omnibus et singulis plenum posse et liberam aministracionem que possitis emere et convenire de predictis ut promiterit obligaciones et infra debiti faciendi, firmandi cum obligacionibus et clausilis jure et facti eo aliis seceritatibus quibuslibet et cautelis. Et ad manulevanti seu mutuo recipiendi a quibuscunque creditoribus christianis, judeis vel alterius legis quascunque pecunie quantitates volueritis sub usuris vel etiam sine usuris vel aliis certis lucris ad operus tan et utilitatem nostram et officii nostri predicti perayrie seu tinyeria et negociorum seu causarum ipsius officii».

Lib. not. núm. 1. (1347-1348), fol. 12r.

4. El Pont d'Armentera, 3 de gener de 1349.

«III idus jenuarii. Ego Bernardus Baylbona, filius Bernardi Vaylbona, de loco et parrochie etc. Gratis et excerta scientia et de concilio et voluntate patris mei dicti Bernardi Vaylbona, afirmo me ipsum vobis cum Petro Roma, de loco Pontis etc. videlicet a presenti die ad duos annos continuos et sequentes ad adicendum officium vestrum textorie. Promittentes vobis quod ero bonus discipulus legalis et fidelis et obediens in omnibus licitis et honestis et non dicedam a vobis non a vestro servicio donec dictum tempus efluxerit quod si fecero ego teneam tornare vobis et dictum vestrum servicium reducere nec non restituere et emendare omnia dapna expensis et mitonibus que ob culpa mei dicti Bernardi Baylbona contagerit subportare et concedendo vobis et vestris solo simplici verbo sine testibus. Et proper dictis omnibus atendendis obligo me et omnia bona mea habita et habenda vos tamen teneamini providere mei decenter in gipo potu et calciatum et etiam teneamini michi facere hoc anno unam tunicham de panno albo et in alio subsequenti anno aliam tunicham de panno livido.

Versa vice ego Petrus Roma predictus recipiens te dictum Bernardum in discipulum promitto te docere bene et fideliter officium meum predictam textorie juxta posse et scientiam meam et providere tui in cibo et poto et in necessariis ut preder et facere hoc anno unam tunicham de panno albo et in sequenti anno aliam tunicham de panno livido.

Et sub obligacione omnium bonorum meorum habitorum et habendorum. Actum est hoc.

Testes huius rei sunt Petrus Sala, Petrus Safont et Ferrarius Urgellii».

Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 35r.

5. El Pont d'Armentera, 21 de gener de 1350.

«XII kalendas februarii. Quod cum quodam empara cetera facta per venerabile Guillelmum Vitalis, baiulum Pontis de Armentaria, et requisitionem fratris Petri Devayldoria, Bernardo de Lora, tamque discipulo et serviciali Parpaniani Çarovira de quibusdam sequantis panorum ideo qd dictus Parpinianus Çarovira secundum quod dictus frater poni et tenetur in aliqua quantitate peccunie Monasterii Sanctarum Crucum ratione conducentes molandinatorum at etiam ex eo quiam dictus Perpenianus Saruvira intravit dictus molendinos sine benificio ad que dictus Bernardus de Loro (...) discipulus super dictus dixit dictus Parpinianus non sibi teneri (...) quo dicto fratri Petri de Vayldoria nec etiam dicto Monasterium Sanctarum Crucum qui reprotestatur de damnis et misionibus facti et faciendis contra dictum Petrum de Vayldoria et bona dicti Monesterii expectat sibi feri publicum instrumentum protestibus. Testibus Andreas Baga et Berengarius Piyana, filius Paschasi Piyana, quondam, et frater Petrus de Podio, prior monasterii Sanctorum Crucum. Actum, etc.»

Lib. not. núm. 2. (1348-1350), fol. 65r-65v.

6. El Pont d'Armentera, 3 de gener de 1351.

«Die mercuri que computabatur .III°. idus genuarii anno supradicto omnia que secuntur fuerunt reperta in molandinis draperie Pontis Armentarie et scripta in presencia Guillelmi Vitalis, Berengario Farnos et Geraldi Racoens ad requisicionem Bonanati Ça Ruvira, Cervarie nomine Petri Mironi, Francisci Çacalm, Romeu de Manresa et Petri Sacalmosa ut ipse Bonanatus ait:

Primitus un perol sançer ab son torn.

Item, .Ia. tina ab sa campana sancera.

Item, alia tina ab sa canpana in qua non erant aqua set erat ibi la pestellada çecha.

Item, .I. canet.

Item, .Ia. techa ad modum de scriptoris.

Item, .II. passteres de cenra hamassar.

Item, .Ia. bota maresa ab .VI. cèrcols e un fons.

Item, .Ia. sogà de quanem prima trenchada en .III. lochs.

Item, .II. ballestes de tirador sanceres e .Ia. trenchada.

Item, .I. barro de tirador.

Item, .Ia. serra bràcera.

Item, .II. perales de tina.

Item, .II. perxes ab sos taulels.

Item, .I. banch de tenir draps.

Item, .Ia. massa de ferra.

Item, .Ia. taula .

Item, .Ia. cassa caschada.

Item, los molins anants entren en la casa dels molins sobirans.

Item, in molandino inferiori in quo de faciebat un levador, e una sobarbera.

Item, la portella del nauch que erat fracta, e les germenens trenquades.

Item, deficiebant ambo los capçals del arbre.

Item, dificiebat .I. porta in domo dicti molandini inferioris.

Ad cuius rei memoriam dictus Bonanatus Sarruvira requisivit omnia supradicta mici in forma publica per me notarium infrascriptum».

Lib. not. núm. 4. (1351-1354), fols. 7r-7v.

7. El Pont d'Armentera, 21 d'agost de 1351.

«XII kalendas septembris. Nos frater Guillelmus Veya, prior monasterii Sanctarum Crucum, frater Guillelmus Torre, operarius dicti monasterii, frater Petrus de Podio, spitalarius monasterii antedicti, locamus seu conducimus vobis Andree Tolra et Guillelmus den Vila, habitatori Servarie, omnes molendinos nostros seu dicti Monasterii draparios et tinyaria quos habemus seu dictum monasterium habet in villa Ponts Armentarie, videlicet a presenti die ad duos annos primos venturos et continue secuturos et promittimus vobis dare predictos molendinos molentes in presenti et bene paratos cum omnibus paramentis dictis molendinis et tityerie nessessariis ad dictum officium parerie et tityerie exercendum pretio trecentorum solidorum de quibus teneamini solvere nobis centum quinquaginta solidos in proximo venturo festo Nativitatis Domini sub tali tamen pacto quod molendinum quod dicitur inferius sint infra dicta vendicione taliter tamen intelligendo quod quacunque molendinum quod molit bladum habeat nessessariam aquam quod possimus in tali casu dictam aquam semper accipere et in dicto casu non possit vobis dictum molendinum inferius in vestro officio de servire vos etiam teneamini redderent vobis dictos molandinos paratos ad dictum officium exercendum sicut nos vobis tradimus in presenti et infra dictum tempus dictis molandinis omnia necessaria de vestro proprio providere excepto ratione quod lignum quod dicitur l'arbre e el nauch quod si forre de fecerim vel fratta aut com cassata fuerint nec vos nec nos infra conteneamur in forte de voluntate propria reparare nos enim teneamur vobis tenere en condret lo rech et aquas amenare seu aducere nostris prorias missionibus et expensis promittimus etiam vobis dictam locationem vel conduccionem facere, tenere, habere posidere et ad inplere per totum dictum tempus et gurrentes et legales defensores vobis et vestris quam cunctas personas nos te promittimus sub obligacione bonorum dicti Monasterii renunciando quantum ad hec ami cuilibet juri legi et consuetudini contra predicta aliquo iuvanti.

Nos vero dicti Andreas de Toldra et Guillelmus den Vila recipientes predictam vendicionem molandinorum sub modis et formis et condicionibus supradictis promittimus vobis dictis religiosis venditoribus infra dictum tempus tenere continue dictos molandinos cum tiyaaria predicta et solvere vobis dicte peccunie quantitatis diebus et temporibus superius assignatis et ad hec pomplenda et atendenda obligamus vobis omnia bona nostra habita et habenda. Renunciantes quantum a hom omni cui juri legi et consuetudini in aliquo adjuvanti. Et ad maiorem roboris firmitatem damus vobis fideiutores Jacobus Fferriol et Berengarius Piyana, filius quondam Guillelmi Piyana, et Andreas Baga, fideiutores supradicti promittimus vobis venditoribus cum dictis Andree Tolra et Guillelmo den Vila principalibus emptoribus sine ipsis omnia superius expresata attendere et complere. Renunciantes illi legi dictum quod prius conveniatur principali que fideiutor et omni alii iuri legi et consuetudini qua predicta iuvanti obligantes in hoc omnia bona nostra ubique habita et habenda.

Testes huius rei sunt Petrus Forner, Guillelmus Texidor et Petrus Holomar.

Assensu abbati Sanctarum Crucum fuit instrumentum cansellatum».

Lib. not. núm. 3. (1351), fol. 15r-15v.

8. El Pont d'Armentera, 21 d'agost de 1351.

«XII kalendas septembris. Nos Andreas Tolra et uxor mea, Aliccendis, Guillelmus den Vila et uxor mea, Aliccendis, attendentes vos Jacobus Fferriol, Andreas Baga et Berengarius Piyana, filius Guillelmus Piyana quondam, habitatores Pontis Armentarie pro nobis vos obligasse et fideiucionem fessice in quadam emptione molandinorum et tinerie Pontis Armentarie que nos hodie paulo ante fessimus a venerabilibus et religiosis ffrater Guillelmus Veya, priore, fratre Guillelmo Torro, hobrer, et a ffratre Petro de Podio, spitalario, ordinis Monasterii Sanctarum Crucum precio trecentorum solidorum pro ut in infrascrita vendicionis per notario infrascriptum inde comfecto lacius continetur secundo promittimus vobis que si predicta fideiucione vos dapnum gravamen missiones seu spensas aliquas feceritis seu sustitueritis de nostro proprio vobis plenarie satiffacere et emendare de quibus et super quibus cedatur vobis solo simplici verbo sine testibus et juramentis et ullus alio probationem genere requisito et nos dicti Andreas Tolra et Guillelmus den Vila juramus per Domini et eius Sancta .IIII. Evangelia nostris manibus etc. que qua predicta in aliquo non veniemus jure aliquo seu ratione et uxori nostras predictas et fideiutores sub scriptos presens instrumentum jurare faciemus atque firmare et pro hiis omnibus complendis et firmiter atendendis obligamus nos et omnia bona nostra ubique habita et habenda et ad mayoris robore firmitatem damus vobis fideiutores et nobiscum simul debitores Petrus Monich et Guillelmum Leyader, habitatores Servarie, qui per nobis et sint nobis omnia supradicta vobis teneatur ad inplere nos vero Patrus Monich et Guillelmus Leyder predicti fideiutores et ut principalis debitoris promittimus et iuramus omnia ut superius sunt expresata attendere et complere et in aliquo contravenire jure aliquo causa seu ratione. Renuntiantes legi dicenti que prius conveniantur principalibus que

fideiusor. Et etiam nos dicte mulieres serciorate de jure nostro per notario infrascriptum. Renunciantes juri dotis et sponsalici nostris iuramus, etc. qua predicta non venire iure aliquo seu racione sub bonorum nostrorum ipoteca. Actum est hoc.

Testes huius rei sunt Petrus Forner, Guillelmus Texidor et Petrus Holomar».

Lib. not. núm. 3. (1351), fol. 15v-16r.

9. El Pont d'Armentera, 12 de febrer de 1355.

«Die yovis XII dies febroarii.

Quod cum Ffrancischus Çacalm et Petrus Cudina, parayres, Servarie, emissent a magistro Raymundo Sanç, tiyidor pannorum, et Petro de Tremps, parayre habitatoribus Servarie, molandinos draparios loci Pontis Armentarie ut dicitur.

Et dictus Ffrancischus Çaclam requisitur venerabile Johanem Narbones, baiulum dicti loci Pontis per ipsum fieret inventarium de omnibus bonis mobilibus que sunt in domibus molandinatorum drapariorum.

Ideo venerabilis Johannes Narbones, baiulus predictus, ivit ad dictos molandinos draparios cum Berengario Urgell, presbitero, et rectori ecclesie dicti loci Pontis et notario eiusdem loci Pontis.

Et fecit inventarium de omnibus bonis predictis ut inferius patet manifeste:

Primo invenimus in domo in quo sunt dicti molandini:

Quatuor taulels de cardar.

Item, .I. taulel de baxar.

Item, .Iles. taules de mengar.

Item, .Iles. perxes de cardar.

Item, lo piyador del goff lo qual es de ffere.

Item, .Ia. cassa.

Item, .I. creol.

Item, .I. cercle de ffere de l'arbre.

Item, los molins anans.

Item, invenimus in patio molandinatorum .I. coster de noguer.

Item, .I. tros de fust de roure.

Item, in domo de la tiyeria invenimus. Primo: .I. canet.

Item, .Ia. pastera.

Item, .Ia. taula.

Item, .Iles. campanes de tina.

Item, .I. torn de perol.

Item, .Ia. bota ab .I. forneyl.

Item, .Ia. canal de les tines.

Item, .Iles. tines ab cobertos.

Item, .I. perol ple d'aygua ab cobertor.

Eodem die.

Ista bona mobilia fuerunt scripta ad requisicionem Bonanati Çarruvira, perayre Servera et Jacobi Alayas, servi Petri de Tremps, parayre Servarie.

Primo, molandinum jusa que invenimus cum arbore roda, nauch, maces, taleres germanes condret cum omnibus suis paramentis. Item, .I. perol. Item, .II. canalets».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 3r.

10. El Pont d'Armentera, 8 de març de 1355.

«Dies doménica VIII° dies martiis.

Ego, Raymundus Batalla, filius Guillelmi Batayla, de loco de Vaylibus, quondam. Gratis et ex certa sciencia, affirmo me vobiscum Guillelmus Pastor, habitatori Pontis Armentarie. Videlicet ab hoc die presenti ad IIos. annos continue et sequentes ad adicendum officium textorie promittens vobis quod ero vobis bonus et fidelis et legalis ac hoberiens in omnibus lictis et honestis et non dicenda a vobis nec a vostro servicio donec dictum tempus fluxerit quod si fecero possitis me capere seu capti facere ubique vestra propria auctoritate licentia alicui minime expresata et ad vestrum servicium reducere. Ego enim teneat vobis restituere et emandare omnia dampna expensas et missiones que ob culpa mei vos contigerit subportare et credere vobis et vestris de ipsi expensis et missionibus solo simplici verbo sine testibus et sacramento et proper dictis omnibus firmiter attendendis et complendis oblige me et omnia bona mea habita et habenda, et quia sunt minor .XXV. annorum mayor non de quindecim annorum renuntians beneficio minoris etatis et conventionis et restitutionis officio et doli clausule factique ignorantie et jure publico et privato que minore iuvatur et etiam alii juri me contrapremissa in aliquo ad iuvanti et juro per Deum et eius Sancta IIII° Evangelia a me corporaliter tacta predicta omnia firmiter observare et non contravenire aliquo modo causa sive ratione. Renuntians omni iuri canonico sive civili contrapremissa in aliquo ad iuvanti vos vero teneamini me providere decenter in vestitu, cibo, potum, calciatu per totum predictum tempus.

Versa vice ego Guillelmus Pastor, habitator dicti loci Pontis Armentarie, promitto tibi dicto Raymundus Batayla, filio Guillelmi Batayla, de loco de Vaylibus, quondam, docere dictum officium textorie et providere tibi decenter in vestitu, calciatu, cibo et potu per totum dictum tempus duorum annorum sub obligationem omnium bonorum meorum habitatorum et habendorum. Renuntio omni iuri canonico sive civili et omni alio iuri sive constitutioni mei in aliquo adiuvanti. Actum.

Testes huius rei sunt Bernardus Serda, Franciscus Carboneyli et Petrus Olomar».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 4r.

11. El Pont d'Armentera, 18 de gener de 1356.

«[Die lune XVIII die mensis genuarii].

Cum Reverendus Dominus Guillelmus, Dei gratia Abbas Monasterii Sanctarum Crucum, et Religiosus frater Raymundus de Morros, hospitalarius et cindicus predictus

monesterii, vendidicent seu arendacent discreto Petro Mironi, mercatori Servarie, a preterito festo Nativitatis Domini ad duos annos continuos sequentes molandinos draparios cum omnibus paramentis eorundem molandinatorum quos dictus Monsasterius habet et consevit habere in locho Pontis Armentarie pretio .XVI. librarum monete barchinonensis de terno= solutas per terminos asignatos ac etiam in dicta venditione continetur dictus discretus Petrus Mironi emptor teneretur reddere dictos molandinos cum omnibus paramentis eorum molandinatorum in illo casu seu statu vel forma quos dicti molandini fuint ei traditi sicut hec et alia infrascripta venditione sigillata cum tribus sigillis = scripta per manus Religiosi ffratris Raymundi de Morros, hospitalari dicti Monasterii Sanctarum Crucum, ac etiam cindici eiusdem Monasterii die martis .XXII. dies anats del mes de huytubri anno Domini M^o CCC^o L^o quinto hec et alia latius nocitur contineri undo die sabati .XXIII die mensis genuarii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o L^o sexto ad requisitionem dictorum silicet Religiosi ffratris Raymundi de Morros, hospitalarii et cindici predicti Monasterii et discreti Petri Mironis emptoris predicti, Berengarius Urgelli, presbiter et Rectore ac etiam notarius dicti loci Pontis ivit et scripsit omnia bona inventa in domibus dictorum molandinatorum ac etiam sibi ostensa coram Ffranchisco Saclam et Petrus Codina, testibus ad hoc vocatorum = rogatorum ut inferius continetur:

Primo, invenimus in domo in quo sunt dicti molandini:

Quatuor taules de cardar.

Item, .Ia. taule de baxar.

Item, .Iles. teules de mengar.

Item, .Iles. perxes de cardar.

Item, .Ia. cassa d'aram foradada.

Item, .I. cèrcol de fferre lo qual és de l'arbre dels molins.

Item, .I. perol.

Item, los dos molins del quals son encercolats los fusts la quals an nom arbres, sò és, a saber, que en lo subirà mulí a part de dins de la casa na .IIos. et a part de fora na .IIles.

Item, lo dit muli sobirà és l'arbre fes et aytant comla hoberta del revador de part de la casa.

Item, la roda del dil molí ha .IIes. corbes qui són dis a cada cap mas són ab .IIes. postetes a cada cap.

Item, lo molí jusà ha en lo fut lo qual ha nom arbre .VI. cèrcols de fferre dels quals es environat l'arbre et de part de dins de la casa na .IIles. et de part de fora de la casa ha altres .IIles.

Item, lo dit arbre es fes el primer cap ves la casa de levador alevador.

Item, en aquel cap matex ves la casa es fes .I. poch et té através en tro al levador primer.

Item, les fenedures ab .IIos. tenen aytant coles obertes dels levados tenen.

Item, ha troban en la dita casa .I. coster de noguer.

Item, .I. tros de fust de roure.

Item, avia en la casa de la tiyeria:

Primerament, .I. canet.

Item, .Ia. pastera.

Item, .Ia. taula.

Item, .Ilos. cavalles futs.

Item, .Ilos. torns de tiyeria.

Item, .Iles cappanes de tina.

Item, .I. torn de perol.

Item, .Ia. bota ab .I. foneyl.

Item, .Ia. canal de les tines.

Item, .Iles. tines ab cobertos.

Item, .I. perol ab ayga ab coberto.

Et dictus discretus Petrus Mironi, protestavit verbotenus dicens quod ipse non intendit per inventarium se essere obligatum nisi in tantum quantum dicta venditio se extendit. Anno ut supra. Testes ut supra».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fols. 19v-20r.

12. El Pont d'Armentera, 10 de gener de 1357.

«Die yovis X die mensis jenuarii.

Quod ego ffrater Raymundus de Morros, hospitalarius, syndicus et procurator et yconus conventui Monasterii Sanctarum Crucum, habens ad infrascripta plenam e liberam potestatem cum instrumento ppublico ab eodem conventu dicti monasterii cum me procuracionis confacto in Monasterio Sanctarum Crucum XIII die madi anno a Nativitate Domini M^o CCC^o L^o quinto per Jacobum Fferrarii, ville Servarie notarii ppublicii auctoritatem Regi per totam terram et dominationem Domini Regis Aragonum de quo instrumento mei notario subscripto plenarie extitit facta fides confiteor et in veritate recognoscho vobis Petro Mironi, mercatorio Cervarie, absente tanquam presentem et vestris que habui enumerando nomine vestro recepi per manus Jacomi Mironis, fratris vestri dicto Petro, octo libras monetes barchinonesis de terno, ex illis .XVI. libris predictae monete propter pretio Reverendus dominus Guillelmus, Dei gratia Abbas monasterii predicti, et ego dictus Religiosus ffrater Raymundus de Morros, hospitalarius predicti monasterii, vendimus vobis ad duos annos molandinos draparios quos dictus monasterius habet in loco Pontis Armentarie, sicut per quandam sedulam papiream scriptam die martis XXVII die mensis octobris anno a Nativitate Domini MCCCCL quintorum per manus Religiosi ffratris Raymundi de Morros, hospitalari predicti monasterii, et sigillatam cum tribus sagillis siliorum cum sigillo Reverendo domini Guillelmus, Dei gratia Abbatis predicti monasterii et cum sigillo Religiosi dicti ffratris Raymundi de Morros et cum sigillo venerabilis dicti Petri Miro, mercatori dicti loci Servarie, lacius nocitur contimerunde. Renunciamus omni exceptioni non habite, non recepte dicte pecunie et doli ach in factum facio vobis et vestris de predictis .VIII. libris hunc presens albaranum seu apocham de recepto finum ac pprecium pactum de non

agendo et de non petendo in iudicio vel extra quinque a modo de eiusdem immo absolvo vos tanquam procuratore et syndicum dictis monasterii et omnia bona vestra ponitis a predictis volo tamen quod si aliqua scriptura autentica vel privata in inveniretur nomine meo aut nomine alterius facta que sit casa, irrita et vana et nulla habeat roboris firmitate.

Testes huius rei sunt Antonius Ferrarii et Johannes Narbones».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 52v.

13. El Pont d'Armentera, 18 de març de 1357.

«Die sabati XVIII die mensis marci.

Quod ego Ffrancischo Sacalm, parayra, habitator Servarie, confiteor et in veritate recognosco vobis Petro Mironi, mercatario habitatori dicti loci Servarie, absentem tanquam presentem, que habui et recepi nomine et vice vestri ab integro per manus Jacobi Mironis, fratris vestri, omnia bona mobilia que sunt in domo molandinorum drapariorum loci Pontis Armentarie. Sicut dicta bona per ppublicum instrumentum confacto XXIII die genuarii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o L^o sexto per notarium infrascriptum lacius continetur unde. Renuncio dicta bona non habita et non recepta et promito vobis et vestris reddere et deliberare cum a vobis aut ab aliquo nomine vostro fuero requisitus sine aliqua dilatione et excusatione et sine omni dampno et remissionem vestri et vestrorum et pro omnibus = singulis attendendis et firmiter complendis obligo vobis me et omnia bona mea habita et habenda. Actum.

Testes huius rei sunt Bonanatus Sarruvira et Raymundus Desrius, parayres».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 55v.

14. El Pont d'Armentera, 10 de gener de 1358.

«Decima die genuarii.

Quod ego ffrater Raymundus de Morros, hospitalarius ac cindicus et procurator Monasterii et conventui Sanctorum Crucum certum habens plenam et liberam administracionem generalem ad infrascripta cum ppublico instrumento facto in dicto monasterio XIII die madi anno a Nativitate Domini MCCC^o V^o per Jacobum Ferrarii, notarium ppublicum ville Servarie, actoritatem Regia, de quo instrumento me notario infrascripto plenarie extitit facta fides. Ex certa scientia confiteor et recognoscho vobis Petro Mironi, mercatorii dicte ville Cervarie, presenti et vestris. Quod habui et recepi a vobis in diversis solutionibus XVI libras barchinonensis de terni pro qua quantitate Reverendus dominus Guillelmus, Dei gratia Abbas predicti monasterii, vendiderat a vobis ad duos annos una mecum molendina draperia que dictus monasterius habet in loco Pontis Armentarie, sicut continetur in quadam sedulam papirea scripta et sigillata tribus sigillis, unius abbatis, unus mei et alterius vestri dicti Petri, lacius continetur unde Renuncio omni excepcioni non habite et non recepte peccunie et doli a predictis aut XVI libris vos et omnia bona vestra et vestrorum penitus absolbo facio vobis et vestris presentem apocham de soluto mei et dicto abbati et conventui perpetuum silentium inponendo. Est autem rei

verita quod vos bene et complete reddidistis omnia et singula contenta in quodam inventaria que vobis per me tunch tradia et comissa. Inde vos penitus absolve ac etiam bona vestra volo etiam et concentio quod si aliqua scriptura ppublica vel privata ymmo aliquo a modo apererent contra predicta in aliquo iuvantibus sicut penitus cassa, irrita et vana et nulla obtineant firmitatem ymmo volo et manda que ex ostensione huius ppublici instrumenti concelletur et anulletur ubique sicut proper dictis facienta. Actum.

Testes huius rei Petrus Cabeça, rector de Barberano, Bernardo de Monte acuto, presbiter et Berengarius Pinyana».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fols. 68r-68v.

15. El Pont d'Armentera, 15 de maig de 1358.

«XI die mensis madii.

Quod ego Bernardus Gramatge, horiundus de loco del Venreyl, episcopatus Barchinone, affirmo me vobiscum Simonis Marti, ab hac die presenti ad unum annum ad hadicendum hofficium nostrum pararerie. Promitens vobis que ero vobis bonus, fideles et legalis ac hobediens in omnibus licitis et honestis et non dceda a vobis nec a vostro servicio donec dictum tempus fluxerit et si facerem possitis me capere seu capi facere ubique vestra propria auctoritate licentia alicuius curie minime expretata et ad dictum vestrum hofficium reducere ego enim teneat vobis reducere et emendare omnia dampna expensas et missiones que ob culpa mei vos contingerit subportare. Et excedere vobis et vestris de ipsis dapmnis et micionibus solo simplici verbo sine testibus et iuramento. Et proper dictis omnibus atendendis et firmiter complendis iuro per Deum et eius Sancta .IIIIor. Evangelia a me corporaliter tacta omnia predicta et singula attendere et complere sub bonorum omnium meorum haborum et habendorum obligando in hoc me et omnia bona mea habita et habenda. Renunciantes omni iuri canonico et sivili contra premissa in aliquo premissorum adjuranti vos tamen teneamini mei dare pro solidata quinginta solidos monete barchinonensis de terno et etiam providere in cibo, potu et sotularibus decenter.

Vice versa. Ego Simon Martini, recipiens te Bernardum Gramatge predictum, in dicipulum in officium predictum parayrerie et promitto tibi dictum officium docere et intum potere et providere in cibo, potu et sotularibus decenter te tamen complene omnia supradicta obligando in hoc omnia bona mea habita et habenda. Renunciando omni iuri legi contra me in aliquo premissorum adjuvati. Actum.

Testes huius rei sunt Guillelmus Torra, Pontis Armentarie, et Antonius Sabater, Ville libere».

Lib. not. núm. 5. (1355-1358), fol. 76r. núm. 5, c.1.

16. El Pont d'Armentera, 1 de març de 1359.

«Prima die mensis marci.

Quod ego Domingo Torreylla, habitator de loco d'Alio. Confiteor et in veritate recognoscho me habui et recepisce a vobis Ffrancischo Carboneyl, habitatori Pontis

Armentarie, viginti solidos monete barchinonensis de terno, ex illo debito quod Guillemus Valles et uxor sua Guillelma quondam, debebant Berengario de Senechuga quondam, draperio et habitatori de Vallibus ratione pannorum. Unde renuncio omni exceptioni non habite et non accepte dicte peccunie et doli ach in factum facio vobis et vestris de predictas .XX. solidos hunc presens albaranum seu apocham de recepto firmum ach perpetuum pactum de non agendo et de non petendo in iudicio vel extra quicque a modo de eisdem ymmo absolvo vos et omnia bona vestra penitus a predictis. Actum.

Testes huius rei sunt Bernardus Artus, loci d'Alio, et Raymunduss Nadal, habitator Pontis Armentarie».

Lib. not. núm. 6. (1359-1362), fol. 6r.

17. El Pont d'Armentera, 25-III-1377.

«A 25 de març obliguàs en Thomàs d'Agualada, perayre, ara stadant al Pont d'Armentera, que paguara a frare Anthoni Ciges, spitaler de Sentes Creus, del digmenge de Paschua a .I. mes .XVII. sous .VI. e açò atendre e acomplir obliguar si tots sos béns e no res menys obligua tota aquela soldada que en Guillemet Scarlata li deu e açò jure, etc.»

Llibre de la Cort núm. 35. (1376-1426), fol. 75r.

18. El Pont d'Armentera, 30-V-1377.

«Lo derer die de mayg obliguàs n'Esteve Pelegrí, de Çelmela, en pena del terç sens tota requesta que pagarà a Sancta Maria d'agost primer vinent, an Guillemet Scarlata, tintorer del Pont, o aquel que lo dit Guillemet volrà .XXIX. sous per rahó de dues alnes de drap blau scur que li vené, e açò atendre e acomplir obligua si e tots sos béns auts e avedors e renuncia a son for e jurisdicció e encara renuncia a .X. dies e a .III. dies e a tots altres drets ni grans ni alonguaments que aydar ni valer li pusque».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 77v.

19. El Pont d'Armentera, 5-VI-1377.

«A V de juny obliguàs en Bernat Balester, de Sancta Maria del Pla, que en pena del terç que pagarà a Sancta Maria d'agost primer vinent an Guillemet Scarlata, tintorer del Pont d'Armentera, .LXXX. sous per rahó de drap blau e vermeyll, lo qual s'enportà lo dit Bernat Balestar, e açò atendre e complir obligua si e tots sos béns auts e avedors. E renuncia a .X. dies e a .III. dies e a temps de siti a vendre e a tots altres drets ni grans ni alonguaments que aydar ni valer li pusque e encara renuncia a son for e jurisdicció».

Llibre de la Cort. núm. 35. (1376-1426), fol. 77v.

20. El Pont d'Armentera, 25-VI-1377.

«A XXV de juny obligua en Berenguer Ginebret en pena del terç que pagarà a Sancta Maria d'agost primer vinent an Guillem Scarlata, tintorer del Pont, .XXXI. sous per rahó

de drap blau que lo dit Berenguer ne comprà, e açò atendre e acomplir obligua si e tots sos béns auts e avedors. E renuncia a .X. dies, etc. Solvit».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 78r.

21. El Pont d'Armentera, 20-VII-1377.

«A XX de juliol obliguàs en Pere Gostantí, fil d'en Johan, en pena del terç que pagarà per tot lo mes d'agost primer vinent, en Guillem Scarlata, tintorer del Pont, .C. sous per rahó de .IIes. alnes e miga de vert, e .IIes. alnes e quarta de blau, lo qual li vené, e per un scapoló blau, lo qual son .V. alnes que li aparalaren. E açò atendre e acomplir obligua si e tots sos béns. E renuncia, etc. Lo dit Guillem s'entench per pagat».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 78r.

22. El Pont d'Armentera, 23-X-1377.

«A XXIII de uytubri de l'any present [1377] comperech en Pere Poc de la vila de Muntblanch, comprador de les generalitats de Muntblanch, e de la sua vegueria devant lo honrat en Guillem Pinyana, batlle del Pont d'Armentera. Requirent lo e pregant lo que el degués donar lecença an Bernat Roquosens que el pogués pleguar e levar les generalitats en nom seu en lo loch e terme del Pont d'Armentera. E lo dit batlle veent la dita requesta ésser justa e consonant a rahó e nom del Senyor Abbat e Covent del Monestir de Sentes Creus dóna licència al dit Bernat Roquosens que pleguàs e colís les dites generalitats e encontinent lo dit Bernat Roquosens feu sacrament en poder del dit batlle que el bé y lealment se aurà en colir e plegar les dites generalitats e que darà per bon conten e leal de tot açò que en poder ne vendrà». (80v).

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 80v.

23. El Pont d'Armentera, 23-X-1377.

«Divendres a XXIII de uytubri de l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M. e CCCLXXVII. En Pere Poch, de la vila de Muntblanch, feu fer aquesta present crida en lo Pont d'Armentera, per n'Arnau Moltó, sayg del dit loch del Pont. La qual crida feu fer axí com a comprador de les Generalitats:

Ara hoiats que us fa hom a saber per manament de la Senyoria ha instància he requesta dels compradors de les generalitats a tot drap perayre e paller e tota altra persona de qualque ley, stament, e condició sia que vena draps de lana aperelats. En gros ho en menut per vestir que los dits draps o drap escapolons, o estatgs agen a portar o fer portar a lus compayes als segeladors e colidors de les Generalitats e que los dits draps que venuts auran no deguen liurar al comprador o sartre ni abaxador ni a neguna altra persona fins que lo drap que venut auran sie sagellat ab lo sagell dels collidors e pagat tot lo dret que pagar ne deven, çò és, .IIII. sous per lliura, be y llealment sots pena de .CC. sous e de perdre los draps ho drap, escaigs ho escapolons que venut auran per casú e per cada vegada.

Encara que tot drap perayre e payer e tota altra persona de qualque ley, estament ho condició sie que age ni tingue draps de lana aparalats que si d'aquels volrà tallar per vestir a els ho a lurs compayes ho altres qualssevol persones hon volrà fer robes per vendre que aquels draps que tallar volrà ager a portar als segallador abans quells tallen e aquels fer sagellar e que paguen tot çò que pagar deuen bé y lealment, çò és, .IIII. sou per lliura sots la dita pena.

Encara que negun sartre no gòs tallar ni negun baxador no gòs baxar negun drap sinó és sagellat en lo sagell del sagellador del loch sens leçència del dit sagellador sots pena de perdra lo drap ho draps que tallat ho baxar auran ho lo preu ho valor d'aquel per cascú e per cada vegada.

Encara que tota persona que vena draps age a fer sagrament en poder del sagellador tota vegada que per ell requests ne seràn que bé e lealment li pagaràn tot çò que pagar li deuràn.

Encara que tot parayre e tintorer e tota altra persona que aparell draps de lana que dins .VIII. dies après que los dits draps, escags ho scapolons seran aparalats e abans que sien pleguats ni apuntats ager a portar los dits draps, escags ho scapolons al collidor de les generalitats e fer bollar aquels ab bolles de plom, paguen lo dret que pagar deuen a la dita bolla que los dits draps aparalats auran no.ls gosen liurar a negú ne desexen d'aquels fins que sien bollats e ager pagat lo dret que pagar deuen sots pena de .CC. sous per cascú e per cada vegada e de perdre la roba en que frau serà fet.

Encara que negun parayre ni tintorer ni neguna altra persona de qualque ley, condició ho estament sie que gòs portar ni fer portar ni trametre negun drap de lana per aparalar fora de vegueria .II. legues en torn sots pena de .CC. sous e perdre la roba per cascú e per cada vegada de les quals penes si comeses seran la terça part sie del General e dels compradors e l'altra terça part dels ordinaris e l'altra del aclusador».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 81r.

24. El Pont d'Armentera, 3-I-1378.

«A III. dies de giner en Guillem Pinyana, batlle del Pont d'Armentera, feu enparar per n'Arnau Moltó, sag del Pont d'Armentera, an Guillem Scarlata, tintorer del Pont d'Armentera, .I. drap, lo qual serà tenat d'en Pere Moni, de Cervera, a requesta d'en Pere Puyalt e d'en Pere Serra per adobar. E lo dit Pere Moni altret de poder dels damunt dits Pere Puyalt e de son companyó e al mes en poder del dit Guillem Scarlata».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 83r.

25. El Pont d'Armentera, 8-II-1378.

«A .VII. dies de febrer en Moltó, sayg, emperà an Guillem Scarlata, tintorer del Pont, .I. drap d'en Puyalt, de Cervera e d'en Serra, a requesta de na Mirona».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 85v.

26. El Pont d'Armentera, 19-III-1378.

«Disabte a XIX del mes de març de l'any desús dit en Guillemet Escarlata, del dit loch, se posa pena de .cent. sous de sa pròpria volentat em poder de la cort que no gugarà a negun joch de daus en que dins se puxen perdre dins la vila ni terme d'aquela ni en altra lochy heceptat que puxa rifar a carn ho a pex ho ha joch de talles, la qual pena si comesa sera sia la terça part de l'acusador e les dues parts de la cort. E axò gura e ferma, etc.».

Llibre de la Cort, núm. 5. (1376-1426), fol. 94r.

27. El Pont d'Armentera, 23-I-1381.

«A XXIII. de giner en Gerau Guinovart, del loch dels Gayans, féu enparar an Guillem Scarlata .I. estayg de drab blau, lo qual era d'en Guillem Guinovart, del dit loch dels Gayans, pare seu, la qual empara fo feta per N'Arnau Moltó, sayg».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 102r.

28. El Pont d'Armentera, 13 de gener de 1383.

«Noverint universsi. Quod die martis que erat .XIIIa. die januarii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° tercio in presencia Antonii Martini, vicarii et notarii publici loci Pontis Armentarie pro venerabilis Bernardo de Monte acuto, Rector dicti loci, et testium ad hoc vocatorum et rogatorum videlicet Guillelmi Pinyana, Bernardi Valbona, presbiter, et Jacobi Fferriolls, maioris dierum, existencium unanimiter in Ponte Armentaria in loco dicto al Pont comparit Ffrancischus Lorenç, ville Sancte Columbe de Queralto et obtulit et presentavit mei notarii quamdam cedula papiream scripta et per me dictum notarium legi fecit venerabilis Bernardo Roquosens, bajuli dicti loci Pontis, series cuius sequitur in hunc modum.

Com de dret e segons generals constitucions de Cathalunya sie que tota empara feyta a instancia de part per algun official se dege solre e esser de ffeyta per fferma de dret. E com vos honrat batlle del loch del Pont d'Armentera ayat emparada tota la roba de draperia, la qual adobaven en lo dit loch del Pont an Jacme Lorenç, Francesch Lorenç, perayres de la vila de Sancta Coloma. A instancia dels compradors de la bolla o sagell de la vila de Muntblanch dients ells haver dret per raho del dit sagell en les robes , draps que en lo dit loch del Pont se drapegen ni en partida saperellen, los dits perayres dients lo contrarii. Perque lo dit Ffrancesch Lorenç en nom seu propri, e en nom de sos companyons fferme dret, per la rahó damunt dita enpara de vos dit honrat batlle e promet de comparar, e proceir devant vos a dies e a hores a ell per vos assignadores, e pagar ço que jutgat sera ab totes ses clàusules universses, per la qual ferma done en fermança en Guillamet Scarlata, perayre, e tenyidor del dit loch del Pont. E no res menys requerir lo dit Francesch que per la dita ferma li solvats la dita empara, com axí fer-ho degats de justítia. En altra manera si lo contrarii feytso que no creu protesta a vos lo dit Francesch de dampnatge, despeses, injúries e messions que per vos a ell ab honor perlant sien feytes. E no res menys proteste que aurie aver recos al molt noble senyor en Dalmau de Queralto, o a son procurador que

a ell atorgats marcha, e licencia de penyorar los béns vostres, e vostres sotmeses que dins son destret a trobats fessen auria a vos convenir, en son loc e en son temps e davant jutge competent. Et de predictis, etc. Quibus oblati in continenti dictus verabilis bajulus petiit de predictis sibi copiam dari, que fuit sibi concessa et per me dictum notarium eidem tradita die mercurii .XIIIa. dictorum mensis et anni.

Et postea die jovis que erat .XVa. die januarii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° tercio, presentibus testibus Jacomo Ferriol et Arnaldo Moltó comparauit dictus venerabilis bajulus et obtulit sequentem responsionem. A la fferma de dret requesta e protestació de sas offertas, e fetes per lo dit Ffrancesch Lorens. Respon lo dit batlle del Pont d'Armentera. E diu que ell ha feta la empara a gran instància, e requesta dels comprados de la bolla e sagell de la Generalitat dels draps de la vila e vegueria de Muntblanch les requestes dels quals justes, o injustes, lo dit batlle ha e es tengut de complar, e menar, a execució, per lo sacrament e homenatge que fet na segons los capitols de la general Cort de Catalunya, però com sobre açò ell aia agut acort, ab los dits comprados de la Generalitat o ffer se aparellat en cars quel dit requirent, protestant li don ferma de dret en son poder sufficient ab bones fermançes destar a dret als dits comprados de tot çò que aquel Ffrancesch, e sos companyons sien tenguts als dits comprados, per los draps que aparallats han en temps passat present, e esdevenidor quels liurarà les dites robes emparades. E la present resposta requer lo dit batlle que sie posada e ajustada a la fi de la dita ferma de dret, e requesta, e protestació desusdits per vos notari».

Lib. not. núm. 13. (1382-1383), fols. 10r-10v.

29. El Pont d'Armentera, 16-V-1387.

«A XVI de mag obliguà en Ramon Tosquella, del mas de Daqués del terme de Fox, que pagarà en pena del terç en Guillem Scarlata, del Pont, XXXVI sous barcelonesos, e açò per raó de drap que lo dit Guillem li avie aparellat e açò en la festa de sancta Maria del mes d'agost primera vinent. E açò atenent e complir obligua tots sos béns auts e avedors. E renuncia, etc. Lo dit Guillem se tench per pagat»

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 150r.

30. El Pont d'Armentera, 29 d'abril de 1388.

«Vicesima nona die mensis aprilis anno a Nativitate Domino M^o CCC^o LXXX° VIII° in presencia mea Bernardi Pinyana, rectore et notario puclici ecclesie Pontis Armentarie, et testium ad hec presencium vocatorum et rogatorum, scilicet Berengarius Allio et Guillelmus Pinyana et Raymundus Bufagranyes, omnes dicti loci Pontis. Guillelmus Scarlata, habitatori Pontis Armentarie, fueset personaliter constitutus coram venerabile e discreto domino fratris Guillelmo Renner, monacho et spitallario monasterii Sanctarum Crucum, et domino dicto loco Pontis Armentarie, dixisset verba sequencia: Com jo dit Guim Scarlata aja aprat temps ha un catiu apel·lat Franch Molloch de linyatge de sarts, de Serdenya, y aquel be y legitimament maja servit tot lo temps pasat. Ara de present devant

la molt honrada cort jo jaç, y vull de grat y de certa sciència, que lo dit catiu y servent meu sia franch y quití y que pas d'aquesta ora avant no sia apel·lat catiu, avans sia tota vagada franch y quití, y que se'n puxa anar y tornar en aquell loch y lochs que anar vollrà tota vegada que li plàcia. Y açò sens contradiment de mi y dels meus y que d'aquella servetut de catiu quant a mi se pertany sia levat y absolt y que per mi ne per neguna persona en nom meu no li sie fet negun enbarch, avans puxa fer a sa vellentat y per amor d'açò renuncio a tota servitut del dit catiu ha tota allara ley dret que per la present faça y d'açò requir vos dit notari que me'n façau carta y quartes, una y moltes, si mester me seran. Actum ut supra. Testes huius ut supra».

Lib. not. núm. 14. (1384-1392), fol. 83v.

31. El Pont d'Armentera, 1-V-1388.

«Prima die madi comparegué devant mi Bernat Pinyana, scrivà de la cort del Pont, en Bernat Thomàs, de Çareal, e confesa deure an Guillem Scarlata del Pont d'Armentera, XXXIII sous de moneda barcelonesa de tern, e açò per raó de VII stog de drap vert que li a aparellat, los quals se obliga pagar sots pena del terç sens tota requesta diners seus pagadors en lo diluns après venint de Cinquagèsima e açò aténir e complir obliga sos béns auts e avedors. Renuncia, etc.».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 154r.

32. El Pont d'Armentera, 15-VII-1388.

«A XV del mes de juliol de l'any present jo Pere Renér, habitatori de la ciutat de Manresa, aténent aver comprat les rendes del Pont y dels Gayans e tots altres drets segons que acostumades son de venre, e açò ab publica carta del arendament a mi feta fermada per lo Reverent pare en Christ lo Senyor Abbat de Sentés Creus e del cindich de dit monestir segons que aquestes coses e moltes d'altres en la dita carta son largament contengudes de grat e de certa sciència ven e en nom de venda puxa haver a vobis en Guim Scarllata, mestre del tint del Pont, totes les rendes de les venemens que venen e tot ampriu que jo he ne aver deus en lo celler que lo monestir ha en lo loch del Pont de tots vexells, tones e cups, ceptat de la tona que és com hom entra a m'asquera prob la porta e açò per preu de vint e cinch lliures moneda barceonesa de tern. E açò promet fer, tenir e aver segons la forma que acostumat és de arendar e de tenir la gabella en son temps. E açò aténir e complir obliga, etc. Renuncia, etc.».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 155r.

33. El Pont d'Armentera, 15-VII-1388.

«Aquest dia matex y hora comparegué devant mi Bernat Pinyana, scrivà de la cort del Pont, en Guim Scarlata, habitatori del Pont, e confesa en veritat deure an Pere Renér, habitatori de la ciutat de Manresa, XXV lliures moneda barcelonesa de tern, e açò per raó de la venda que li a feta dels venemens e del vi de les rendes del Pont e dels Gayans e de

sos termes, les qualls XXV lliures promet y obligua de pagar sots pena de cent florins d'or d'Aragó pagadora les dues parts allà part y la terça per allà Senyoria del Pont en la primera festa de sancta Maria del mes d'agost primer vinent. E açò aténir y complir e obliga tots sos béns, etc. E renuncia, etc.

A XIII del mes d'agost lo Pere Renet se tench per pagat de totes les dites XXV lliures». (155r).

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 155r.

34. El Pont d'Armentera, 20-II-1389.

«A XX del mes de febrer Guillem Scarlata, habitant del Pont d'Armentera, Arnau Gratapayes e en Ramon Torella, habitant del Pont, axí com apromes e hacreadors del pobil fil quondam d'en Pere Vidal, que li lexasen caregar o que comanàs lo seu cep de la porta del mollí draper en aquella part del auberch del dit pobil per que lo dit Arnau Gratapayes, axí com deudor e creador del dit auberch e pobil e lo dit Ramon ayxí aproysme del dit pobil alvollentà e ab licència de la honrada Senyoria donaren licència que lo dit Guillem Scarlata carech lo dit cep y bares en la dita paret emperò de no puxa allegar neguna posesió que avans com lo dit pobil o los dits Arnau Gratapayes e Ramon Torrella o altri en nom del dit pobil avent poder nul·la e diga que aquel cep se lev da aquel loch que lo dit Guillem Scarlata loy aja a levar con aura venuda la verema que al dit cep serra en continent sens tota triga e dallació ho encare de tanquar o fer tanquar los forats que sets auran per star les bares del dit cep e açò se obligua lo dit Guillem Scarlata de fer con request serra y de levar lu cep e de complir tot açò damunt».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), fol. 158v.

35. El Pont d'Armentera, 7-VIII-1397.

«Dissapte a .VII. del mes d'agost en l'any damunt dit. A instància dels jurats e prohoms del loch del Pont d'Armentera fo posada pena de .XXV. lliures per en Pere Pallicer, sayg, an Johan Forçor, resident en lo dit loch [e regint los molins drapes e l'obrador del tint], que no rete conte ni responc en neguna manera an Guillem Scarlata, olim habitador del dit loch, ni a negun altre per ell, ço saber del loguer que paga e es tengut de pagar del obrador del tint e de les altres propietats que li són stades stablides o logades. E de les coses damunt dites feu relatió lo dit sayg a mi Bernat Valbona, scrivà de la cort».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), sf.

36. El Pont d'Armentera, 30-V-1398.

«Dimars derrer die de mayg en l'any damunt scrit. A instància dels jurats fo posada pena de cinquanta lliures barceloneses an Johan Forçor, resident en lo loch del Pont d'Armentera, e tenint e posseint l'alberch, molins, obrador de tint e altres propietats per via de loguer, que eren d'en Guillem Scarlata, que no responc en neguna manera del dit

loguer ni de negunes altres coses al dit Guillem Scarlata si no als dits jurats. E fo-lli posada la dita pena per en Pere Pallicer, sayg, yo present Bernat Valbona, scrivà de la cort.

Aquell die matex per lo dit sayg fo posada pena de .LX. sous al damunt dit Johan Forçor, que dins spay de .X. dies primers vinents et ultimament seguidos haie donat e retut comte del loguer que dona de l'alberch e altres propietats que té, que eren d'en Guillem Scarlata als jurats sots incorriment de la dita pena. E açò fuy present jo dit scrivà».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), s.f.

37. El Pont d'Armentera, 13-XI-1398.

«Diumenge a XIII de noembre en l'any sobre scrit. A instància d'en Guillem Costantí fo fet manament an Johan Forçor e an Anthoni Mestre, que tenguessen per emperats XI draps, que tenen en l'obrador del tint d'en Matheu Guinovart. E de la dita empara feu relatió en Pere Pallicer, sayg».

Llibre de la Cort, núm. 35. (1376-1426), sf

38. El Pont d'Armentera, 12 de juliol de 1399.

«Noverint universi. Quod die sabbati quarta hora completori intitulata XIIa die mensis julii anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo nono in presencia mei Francisci Pogueti, presbiteri, vicarii et notarii publici ecclesie et loci Pontis Armentarie pro venerabile Bernardo Pinyana, rectore ecclesie predicti loci et in presencia etiam Bartholomei Ginebret et Anthoni Pinyana, prefati loci Pontis Armentarie testium ad hec vocatorum et rogatorum Petrus Ça Fabregua, mercator civitatis Barchinone procuratorque Jacobii Fferrarii, botiguerii eiusdem civitatis, cum publico procuracionis instrumento datum et actum in dicta civitate decima die mensis decembris anno a Nativitate Domini MCCC XC octavo clausoque auctoritate discreti Bernardi Sans, notarii publici Barchinone, habens in dicta procuracione plenum posse infrascripta faciendi, requirendi et protestandi prout clare videtur contineri in dicta sua procuracione verbotenus dixit requisuit etiamque protestavit coram venerabile Bernado Bagua, bajulo eiusdem loci, pro venerabile et religioso fratre Bernardo de Rochamora, monacho monasterii Sanctarum Crucum et proposito eiusdem loci Pontis Armentarie sub verbis sequentibus:

Mossèn lo batlle jo us requir per o officii que vos teniu que vos que.m façau executió en béns e en persona d'en Guiamonet Scarlata, tintorer habitant açí en lo loch del Pont d'Armentera de cent sexanta una lliura VII sous VII diners, que lo dit Guiamonet Scarlata, que açí davant vos és present deu al dit Jacme Fferrer, del qual jo so procurador, axí com avent loch e cessió de la dita quantitat d'en Agostí Guambari, mercader de Alexandria, de les parts de Lombardia, al qual Agostí Guambari lo dit Guim Scarlata confessa de deure, e en cert termini ja passat, promès de pagar la dita quantitat per rahó de XXIII carregues de .V. roves .X. lliures a pes del quintar de Barçalona de pastell, que del dit Aguosti Guambari vené al dit Guim Scarlata, segons que açò us puch mostrar. La qual carta de

deute per lo dit Guim fermada sots certes penes la qual carta de deute a vos senyor batlle jo mostre a ull e ja a vos és stada legida per lo notari que ací és present.

Encara us requerir axí matex per lo offici a vos comanat que.m façats pagar dels béns del dit Guim Scarlata totes messions per mi en nom de procurador de susdit ja fetes en venir ací per aver e rebre la dita quantitat e encara les fahedores una ensemps ab totes penes contengudes en la dita carta de deute en la qual se conté que per cascun dia que lo dit Agostí Guabari trametrie missatge o procurador per aver la dita quantitat que aquel sien donats per lo dit Guim Scarlata .XX. sous per cascun jorn que treballava en aver demanar la dita quantitat.

Hoc encara se obliga lo dit Guim Scarlata en la dita carta de deute que ací teniu present que fos cayguy en pena de quidecim lliures barceloneses de terns passat lo termini en la dita carta de deute contengut si no pagave la dita quantitat de la qual pena volie que la terça part fos comesa al honorable veguer de Barçalona, les dues parts sien aplicades a vos Agustí Gambari, axí com tot açò podets veure vos dit honrat batlle e avets ja hoit legir enla dita carta de deute per que us requir que sobre aquestes coses me façats compliment de justícia spatxada.

En altre manera si lo contrari per vos ere fet çò que jo o crech jo axí com a procurador de susdit protest contra vos e vostres béns de tots dans, messions e dampnatges per aquesta rahó per mi sostenidors e fahedores los quals e les quals jo pusca e lo meu principall haver, rebre e recobrar de vos e de vostres béns.

Et dictus venerabile Bernardus Bagua, bajulus qui super verbo dixit et responsus fuit dicto Petro Ça Fafregua, procuratori qui supra: jo.m offir esser appellat de fer compliment de justícia de les coses per vos a mi requestes e per çò que coneguats que no hi vul defugir en presència vostra man e dich a vos en Guim Scarlata, que de continent paguets ací an Pere Ça Fabregua la dita quantitat per el demanada e totes messions, salaris, penes e altres coses en la dita carta de deute per vos fermada que ací és present contengudes, ho de continent devant mi posets justes rahons que a les dites coses no siats tengut, sino sapiats que jo tantost procehiré en fer fer la dita exeqüció per lo dit Pere Ça Fabregua requesta.

Et dictus Guillelmus Scarlata ibi presente dixti: Jo Guim Scarlata dich que la dita carta de deute ací mostrada e que és present és verdadera, que per mi és stada fermada, axí com en aquella és contengut.

Perhò dich encara que no enten que sia tengut en pagar la dita quantitat per çò com en Agostí Guamberi, mercader, qui.m vené lo dit pastell l.om vené per bo e per leyll, e aquell no és exit ayttall com ell l.om venie, ans perlant ab honor és exit al e falls, e açò entench jo a provar e aconseguir complida smena e satisfació e convenir lo dit Agostí Gualberi devant la presència del Senyor Rey o de sos honorables oficials, axí com aquell que a fe del dit Agostí Gualberi so stat enguanat e decebut per que pren los dans donats a mi per lo dit pastel a cinchcents florins d'or d'Aragó e protest a dons e dampnatges e messions per mi fets e fahedors per aquesta rahó, los quals dons, dampnatges e messions pusca demanar e aver devant mon jutge covinent com loch age.

Quibus sit per actis in continenti dictus Petrus Çafabregua, procurator, qui supra requisuit sibi fieri et tradi de predictis publicum instrumentum testimoniale que fuerunt acta in dicto loco Pontis Armentarie dies, horas et anno et presentibus testibus superius scriptis e presente me dicto notario.

Et testes Anthonius Grimau et Bernardus Gales, loci de Vallibus.

Die luna hora tercia coram mei dicti Francisci Pogeti, vicarii predicti, dictus procurator verbotinus requisuit et protestavit jam dicto venerabile bajulo prout superius in die sabati et idem dictus venerabile bajulum respondit en similia verba sibi paratus ad dictam execucione ei factis et proceperit dicto Guillelmo Scarlata ut eum solveret dicte peccunie quantiatas cum celaris et expensis dictus Guillelmus Scarlata posuit predictas acciones ut superius continetur».

Lib. not. núm. 15. (1398-1400), fols. 11r-11v i 1r-1v.